מחוברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ק"א | חג הסוכות | תשפ"ג

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:

ירושלים		בני ברק		ניו יורק		לונדון	
כניסת השבת	יציאת השבת	כניסת השבת	יציאת השבת	כניסת השבת	יציאת השבת	כניסת השבת	יציאת השבת
17:39	18:50	17:54	18:52	18:06	19:13	18:05	19:08
רבנו תם		רבנו תם		רבנו תם		רבנו תם	
19:30		19:29		19:35		19:32	

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

ההכנה הראויה לחג הסוכות

אחד מחסידי הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע הסתתר פעם בחדרו בעת אגדו את ההושענות, שכנודע היה אצלו זמן נורא וקדוש, והרה"ק הרגיש בו ואמר לו: לא כך מתכוננים לחג על ידי שבאים לראות כיצד אוגד הרבי את ההושענות, אלא הכנה ליו"ט היא שלומדים לפני החג את העניינים השייכים לחג בגמרא פירש"י ותוספות והראשונים, בטור בית יוסף ובשולחן ערוך, כי רק אז מרגישים את טעמו של היו"ט וזוכים לאור קדושתו.

(**'ירח האיתנים', הובא ב'פניני המועדים'**)

ושמחת בחגך גם חוב ולא רק זכות

מסופר על הרה"ק האדמו"ר מוהר"ש [השני] מבאבוב זצ"ל: בליל הושענא רבה שנת תש"ן לפ"ק ירד גשם שוטף, ולא היה אפשר לכ"ק המהר"ש לערוך שולחנו בסוכה, ונאלץ להיכנס עם כל הקהל אל בית המדרש ולערוך שם את הסעודה.

בשעת עריכת השולחן הטהור פתח המהר"ש ואמר: ידוע העובדא שהיה אצל הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל זי"ע כאשר נזדמן פעם בפרוס חג הסוכות שלא היו אתרוגים מצויים, ושמע שיש למצוא אתרוג בעד סכום כסף גדול, הלך הרה"ק ומכר את התפילין של מרן הבעש"ט הק' זי"ע שהיו ברשותו, ועם צרור הכסף שבידו קנה את האתרוג, והיה מלא שמחה

על שנפל חלקו בנעימים לרכוש אתרוג להדר בזה במצות "ולקחתם לכם". כאשר שמעה זוגתו הרבנית שמכר את התפילין וקנה אתרוג, ולרש אין כל, לא דבר ולא חצי דבר לצורך היום טוב הממשמש ובא, נתמלאה צער ומרירות, וחטפה האתרוג בידה וזרקה אותו על הארץ ונפסל.

ויהי כאשר ראה הרה"ק רבי נחום זצ"ל את כל אשר נעשה, נענה ואמר לאשתו: "קיין פרנסה האבן מיר ניט, דעם בעל שם טוב'ס תפילין האבן מיר שוין ניט, קיין אתרוג האבן מיר שוין אויכעט ניט, לאמיר זיך ניט קריגן, וועל'מיר האבען שמחת יום טוב..." [פרנסה אין לנו, התפילין של מרן הבעש"ט אין לנו כבר, אתרוג גם כבר אין לנו – בואו נתפייס ולפחות שמחת יום טוב תהיה לנו...].

סיים המהר"ש במתק לשונו: "לא עלה בידינו הלילה לישב בסוכה, לא היו לנו האושפיזין, ולא היה לנו ברכת ה'לישב בסוכה', אבער סאיז דאך יום טוב, מצטער פטור מן הסוכה, ס'גענוג א מ'גייט ארויס פון די סוכה בפחי נפש, מוז מען ח"ו ברוגז ווערן מיט'ן בורא כל עולמים? [סגי לן בזה שאנו צריכים לצאת מהסוכה בפחי נפש, וכי צריכים אנו להיות בכעס על ה'?] עדיין מוטל עלינו לקיים מצות שמחת יום טוב כמו שנאמר "וחגותם אותו חג לה'

פניני אביר יעקב עמ' ח'

מסר חסידי לחג הסוכות עמ' כ"ד

שבעת ימים. נו א כלל, איז דא עפעס אן אנדערע ברירה? מ'מוז האבן שמחת יום טוב!" [מוכרחים אנו לקיים מצות "ושמחת בחגך!"].

(שבח איתנים עמ' קנא)

מרן החת"ס החזיק הלולב בכל שעת התפילה

מרנא החתם סופר זי"ע נוהג היה לחזיק הלולב בכל שעת התפילה, וכפי שמעיד תלמידו הגה"צ רבי שמעון דייטש בספר אמרי שפר (מסכות ברכות יז: ד"ה למימרא) וזה לשונו: "בענין לולב הובא בטור או"ח סי' תרנ"ב בהג"ה, והמדקדק יאחז הלולב בידו כשנכנס מביתו לבית הכנסת גם בשעת התפילה... בגמ' שכן היו עושין אנשי ירושלים... וכן היה נוהג מרי הגאון מהרמ"ס ז"ל, והיה מעיד שחיבב מצוה גורם כוונת התפילה כל כך שמתפלל ביו"ט של סוכות ע"י אחיזת לולב בכוונה שלימה יותר מיום הכפורים, והוא היה מפורסם שכל מעשיו לשם שמים וכו' עכ"ל.

היהודי שתלה בצלים בסוכתו

סיפר הרה"ג רבי שמעון הירשלר מלונדון שליט"א: בחג הסוכות ביקרתי אצל יהודי שנוהג במנהגי אשכנז הקדומים, וראיתי בסוכתו תלויים בצלים רבים ובתוכם כנף.

ואמר לי ביאור הדבר, כי בצל אותיות בצל, ועם הכנף הוא רמז שבסוכה אנו חוסים "בצל כנפי" הקב"ה, כידוע שענין הסוכה הוא לחסות בצל כנפיו של הקב"ה. בוא וראה את יופי מנהגי ישראל הקדושים...

(שה לבית עמ' צח).

בשמחת בית השואבה מתקנים השמחות וההוללות של כל השנה

איתא בספה"ק ישמח ישראל (לחג הסוכות, אות יב): "מנהג ישראל לזמר פיוטים של יוה"כ בליל שמחת בית השואבה, והענין הוא בבכיות של יוה"כ מתקנים הבכיות שהן מסט"א ר"ל, **ובשמחה של שמחת בית השואבה מתקנים השמחות וההוללות של כל השנה שהיו שלא לרצון ה'**, עכל"ק.

מדוע סלסל ר' יענקל דער מילכיגער ב"וְהַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת הַכֹּל"?

הבעל קורא הקבוע בבית מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל, היה רבי יעקב גולובנציץ זצ"ל ממספקי החלב לתושבי ירושלים, וידוע בכינויו "יענקל דער מילכיגער" (יעקב החלבן). רבים מתושבי ירושלם עדיין זוכרים את דמותו של ר' יעקב דנן, בהיותו מלא שמחת חיים ומשמח אלוקים ואנשים. עם כל זאת לפני מרן הגרי"ז היה עומד כעבדא קמיה מריה בכל יראת הכבוד.

שנה אחת בשבת חוה"מ סוכות לפני קריאת מגילת קהלת ניגש ר' יעקב אל מרן זיע"א ולחש באוזנו דבר מה ומיד ניגש והחל לברך על מקרא מגילה כשהוא פותח בקריאת המגילה במהירות כדרכו.

אך לפתע עת עמדו בפסוק (י, יט) "לִשְׂחוֹק עֹשִׂים לֶחֶם וְיַיִן יְשַׂמַּח חַיִּים וְהַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת הַכֹּל" כשהגיע לקטע 'והכסף יענה את הכל' נעצר והחל לקרוא במתינות והאריך בנגינה מסלסלת "ו- ה- כ- ס- ף יענה את ה- כ- - - ל, עד שפרצו כל המתפללים בצחוק עז. וגם מרן זיע"א העלה חיוך על שפתיו ושוב חזר ר' יעקב והמשיך בקריאת המגילה עד תומה.

בבית בריסק אין מספרים את ההמשך. אך יש אומרים כי אחר כך נודע מה היו דברי ר' יעקב שאמר למרן. הלה - שהיה שרוי בשמחת יו"ט ועלזה עליו דעתו - מלמל באזני מרן זי"ע דרך בדיחותא שבאם לא יחייך ב'והכסף יענה את הכל' אזי לא ימשיך בקריאת המגילה, כמובן שכוונתו הייתה לשם שמים בכדי להביל את ענייני הממון והעוה"ז בפני השומעים, עד שגם מרן הסכים לו והביע שביעות רצונו בחיוכו שעה שקרא ר' יעקב "והכסף יענה את הכל".

על כל פנים פעולתו של ר' יעקב עשתה פירות, בכך שעד היום יודעים בבית בריסק לחקות את ה"והכסף" של ר' יעקב...

סגולה נפלאה שידינו אותו בשמים לכף זכות

במשך כל הדורות נהגו צדיקי ומאורי הדור להמליץ טוב על ישראל ולדון אותם לכף זכות, הרה"ק רבי לוי יצחק מבראדיטשוב זי"ע, שהיה ראש וראשון להמליץ זכות על קהל עדת ישורון וזכה לכינוי "סנגורן של ישראל", היה רגיל לפרש: מה שמביאים חז"ל שהיו תנאים ואמוראים שאמרו על עצמם שלא הלכו ד' אמות בלא תפילין, ולכאורה איך יכולים היו להתנהג כן, והלא שבת ויו"ט אינם זמן תפילין, ואף בחול כשהולכים למרחץ ובמבואות המטונפות וכדו' צריך לחלוץ את התפילין, אלא הפירוש, כשהפסיקו מתפיליהם התעסקו בתפילין דמארי עלמא, שכתוב בהם שבח ישראל, להמליץ טוב ולהפוך בזכותן, נמצא שלא הלכו מעולם ד' אמות בלי תפילין, או בתפיליהם או בתפילין דמארי עלמא עכ"ד.

במיוחד בימי הרחמים והרצון השתדלו והתאמצו גדולי הדור לעורר זכות על ישראל, וחיפשו כל סיבה שהוא להיתלות בה ולהמליץ על ידה לזכות. בוא וראה מה שכתב בזה בספר פלא יועץ (ערך סנגוריא), וזה לשונו: "ידוע שהקב"ה חפץ שילמדו סניגוריא על ישראל על הכלל ועל הפרט... והטעם הוא, כי כל אשר ידבר האיש עושה רושם ומעורר פמליא של מעלה, אם מדבר קטיגוריא מעורר המקטרגים, ואם מדבר סניגוריא מעורר סניגורים ודבריו עושים פירות".

ואוזינו שמענו שבזמן שמד שהיו כמה נפשות מישראל יוצאין ליהרג על קדושת השם, יצאה אישה אחת לקראתם ואמרה רבש"ע, "יפה ידעת מה שבחרת מי כעמך כישראל שנהרגים על קדושת שמך". וגילה מגיד אחד שתכף על פי דבורה, נתבטלה הגזרה, וכהנה רבות.

הנה כי כן מה מאד צריכים ליזהר הדרשנים, ובפרט בימי הדין ימים נוראים, שלא לעורר דין ושלא ללמוד קטיגוריא בדרושים ובהזכיר חטא רבים ח"ו, רק יאמרו מה צריך לעשות ומזה צריך ליזהר השומע ישמע... וכל הדן לכף זכות המקום ידין אותו לכף זכות...

ונסיים בדברים נפלאים שמביא בספר ישא ברכה (פר' קדושים): אא"ז הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זצוק"ל אמר בזה הלשון: "מה שיכולין לתקן בעולם הזה להמליץ טוב בעד ישראל, דהיינו לומר שעובד יותר מכפי כחו כל איש ישראל, משבר כח המקטריגים יותר ממלאכי מעלה ומעשרת אלפים נשמות של צדיקים בגן עדן, כי סובב הכל על פי הבשר ודם שהוא למטה על הארץ. והעולם בזה הוא כמו בלייער למורה שעות, אף על פי שהמורה שעות שוה אלפי זהב הכל הולך על ידי אותו הכובד של עופרת ובדיל התלוי למטה.

וכן להיפך חס ושלום, אם בעולם הזה לא ישר בעיניו עבודת איש ישראל, בזה מעורר קטרוג גדול למעלה עד אין שיעור, וזה קליפת בלעם לעורר קטרוג על ישראל. אלא צריך לראות שפלות עצמו, ועל ידי זה ישר חבירו בעיניו. והיו צדיקים כשהיו יוצאים לשוק ורואים אנשים פשוטים בציצית בארבע כנפות היו רצים לנשקם, כי הם [בעיני עצמם] בחזקת פשוטים" עכ"ד.

כעבור תקופה פגש את ראש הישיבה ואמר לו: "שבט תשנ"ב"! ראש הישיבה האזין למידע, והפנה לחתן בקשה מוזרה: אני רוצה לספר לך סיפור ששווה 10,000 דולר האם תוכל לשלם לי?! החתן לא ידע אם לצחוק אם לבכות, וראש הישיבה הציע כך: מכיוון שלפי תגובתך אין לך לשלם 10,000 דולר אז אני מציע שתזמין אותי לאחת משמחות השבע ברכות - בה ישתתפו הקרובים משני הצדדים - ושם אספר את הסיפור בפני כולם חינם אין כסף!

החתן נענה להצעה המוזרה והמפליאה כאחת, והחל מאותו רגע הלך המתח בקרבו וגאה...

בשונה מסיפורים אחרים שאנו מפרסמים, הרי שאת גיבורי הסיפור הנוכחי אנו מכירים אישית, ויכולנו להעיד על אמיתות הסיפור ממקור כמעט ראשון, הרה"ג ג. שליט"א הוא ראש ישיבה העומד כיום בראשות ישיבה ליטאית המיועדת לבחורים שלא מצאו את מקומם בישיבה רגילה, הוא אוהב את תלמידיו אהבת נפש, והם משיבים לו באותו מטבע, החיבור בינו לתפקידו נראה טבעי - ומה רבים האנשים שהיו חולמים לעסוק במקצוע אותו הם כל כך אוהבים, אולם לא נגזים אם נאמר שהוא הגיע לתפקידו ב"דרך נס"! ומעשה שהיה כך היה.

* * *

וכך מספר לנו אחד מבעלי המעשה הרב ה. שליט"א, הבן שלי למד בתקופה מסוימת באותה ישיבה ליטאית ולאחר מכן עזב את הישיבה, מבחינתו של הרב ה. התחיל הסיפור כאשר התארס בנו ופנה לקבל 'מזל טוב' מראש הישיבה שלו בעבר - באותה ישיבה ליטאית פלונית שמיועדת לבחורים שלא מצאו את מקומם בישיבה רגילה, ראש הישיבה התעניין עם מי התארס, וכאשר שמע פרטים כלליים אודות המשפחה, שאל לשמה של ה'שוויגער' אם הכלה, החתן נקב בשמה וראש הישיבה שאל אם יש לו מושג מתי היתה השוויגער בפעם האחרונה אצל האדמו"ר זצ"ל? לחתן, כמובן, לא היה קצה של מושג בנושא זה, הלוא זה עתה התארס ומנין לו לדעת פרטים אלו? אך החליט לברר זאת, למען ראש הישיבה שמשום מה התעניין בפרט זה.

כעבור תקופה פגש את ראש הישיבה ואמר לו: "שבט תשנ"ב"! ראש הישיבה האזין למידע, והפנה לחתן בקשה מוזרה: אני רוצה לספר לך סיפור ששווה 10,000 דולר האם תוכל לשלם לי?! החתן לא ידע אם לצחוק אם לבכות, וראש הישיבה הציע כך: מכיוון שלפי תגובתך אין לך לשלם 10,000 דולר אז אני מציע שתזמין אותי לאחת משמחות השבע ברכות - בה ישתתפו הקרובים משני הצדדים - ושם אספר את הסיפור בפני כולם חינם אין כסף!

החתן נענה להצעה המוזרה והמפליאה כאחת, והחל מאותו רגע הלך המתח בקרבו וגאה!

* * *

אתם יודעים? ממש לא התכוונתי לשמש כראש ישיבה! - פתח ראש הישיבה וסיפר במהלך סעודת השבע ברכות, בני המשפחה המורחבת ישבו סביבו במעגל של 'חצי גורן' והוא המשיך: למדתי בכולל' כמו כולם, אבל מידי פעם נוצר לי קשר עם בחורים שלא כל כך הסתדרו במסגרות הישיבה, הצלחתי לעזור לבחור אחד, וזה גרר אחריו בחור נוסף, ועוד אחד, ועוד אחד, עד שביום בהיר מצאתי את עצמי מוקף בבחורים ומקדיש להם שעות על גבי שעות.

זה היה על חשבון שעות הלימוד, ובאיזשהו מקום גם על חשבון הבית, רעייתי לא תכננה חיים כאלו אינטנסיביים, והפצירה בי לחדול מלטפל בבחורים, הסברתי לה שכלל לא יזמתי את המקצוע החדש, וזה פשוט התגלגל אלי משמים, הנה' ברוך השם אני מצליח להציל נפשות, וזו בהחלט שאלה לא פשוטה כיצד להתמודד עם הנושא הזה, באחד הימים, כאשר הנושא עלה שוב, החלטנו לצאת לחיק הטבע, הרעיון היה להתיישב במקום רגוע, ושם לפתח ולדון בנושא עד שנגיע להסכמה סופית ומוחלטת כיצד לנהוג!

ראש הישיבה המשיך לתאר את אשר התרחש: באותו רגע בו גילתה האם את תינוקה אמרה בהתרגשות "אני רוצה לתת לך את כל מה שיש לי, הרי אתה הצלת את ביתי!" היא הציעה לי את הדבר היקר ביותר שהיה אצלה: את השטר האחרון שקיבלה מהאדמו"ר זצ"ל, הסברתי לה שאני מסרב לקבל את השטר וזאת מהסיבה שעבורה הוא שטר חשוב ביותר, אבל היא כל כך התחננה להיטיב עם מציל ביתה, עד שנכנעתי ולקחתי את השטר

יצאנו צפונה, התיישבנו בגדה של אחד הנחלים ושוחחנו, לפתע צדה את עיני חבילה צבעונית מתגלגלת עם אחד ממפלי הנחל, עד מהרה קלטתי שזה לא עפיפון מקופל אלא משהו חי, זינקתי למים כשאני לבוש כולי וחילצתי משם את "החבילה" תינוקת בת שנה וחצי! התינוקת הייתה חיה ברוך ה' היא בלעה קצת מים, היא הייתה מבוהלת מאוד אך לאחר כמה דקות נרגעה, התרגשנו מאוד ממה שהתרחש, לקח לנו זמן להירגע ולצאת לחפש את הוריה, טיפסנו לכיוון מקור הנחל ושם גילינו על גדות הנחל משפחה ברוכת ילדים בלעה"ר מאושרת יושבת ומבלה, הם כלל לא הבחינו בחסרונה של הקטנה, ברגע שאם התינוקת הבחינה בי מחזיק את הפעוטה, בשלב זה של הסיפור נשמעה התפרצות רמה של בכי מכיוון עזרת הנשים בשמחת השבע ברכות, מסתבר שבתיאורו הצבעוני הצליח ראש הישיבה להחזיר את השוויגער לאותו רגע נורא, בו היא מגלה את ביתה הקטנה ניצולה מטביעה וודאית!

ראש הישיבה המשיך לתאר את אשר התרחש: באותו רגע בו גילתה האם את תינוקה אמרה בהתרגשות "אני רוצה לתת לך את כל מה שיש לי, הרי אתה הצלת את ביתי!" היא הציעה לי את הדבר היקר ביותר שהיה אצלה: את השטר האחרון שקיבלה מהאדמו"ר זצ"ל, הסברתי לה שאני מסרב לקבל את השטר וזאת מהסיבה

הפשוטה: עבורה הוא שטר חשוב ביותר, אבל היא כל כך התחננה להיטיב עם מציל ביתה, עד שנכנעתי ולקחתי את השטר.

♦♦♦

אבל דבר משמעותי נוסף התרחש באותו רגע: "הוויכוח" ביני לרעייתי בנוגע לתפקידי בעולם הוכרע, ראינו כיצד מגלגלים משמים שאציל נפשות דווקא בו בזמן בו התיישבנו לדון בנודע להצלת נפשות, שנינו הבנו שזהו תפקידי! על מנת שלא נשכח את המסקנה, מסגרתי את השטר ותליתי אותו בביתי, כאשר סיפר לי החתן דנן עם מי התארס, רציתי לוודא שמדובר באותה משפחה, לכן ביקשתי ממנו לבדוק באיזה תאריך הייתה השוויגער אצל האדמו"ר, שכן התאריך הזה רשום על השטר הממוסגר בביתי.

ראש הישיבה סיים את סיפורו, והנוכחים התקשו - מרוב התרגשות - לאכול את המנה האחרונה שהוגשה זה לא מכבר, נורא ונפלא איך מגלגלת ההשגחה העליונה את ענייניה!

גליון איש לרעהו

מדוכדך מאבדן המשקפת היקרה להחריד ומושפל מאין אונים, ישב הטיילן על קרקע הנגב שכה אהב ובהה נכחו.

בְּדוּאִי ישיש חלף על חמורו והוא לא היה מבחין בו, אלמלא פנה אליו הבדואי ובירכו לשלום. בייאושו כי מר, פנה וסיפר לבדואי את מצוקתו, אולי הוא, השוכן מלידתו בין חולות הנגב, יידע להציע פתרון.

אין מה לעשות, חרץ הבדואי, ובפניו המחורצים הסתמן חריץ נוסף של החלטיות, אך בכל זאת, יש הזדמנות נדירה להציל חפצים יקרים שאבדו במקומות אלו. הסכת ושמע. בימי החורף, לפעמים שטפון מים אדירים זורם ממרחקים, שועט אל הוואדיות ואל הנקיקים, ובגאות המים הם שוטפים איתם את כל החפצים שנבלעו בהם בימי הקיץ.

אם תשכיל לעמוד כאן בשעה זו, יתכן שתצליח לחלץ את משקפתך היקרה.

בוקר של חול המועד.

בית כנסת קטן וחמים במרכז הארץ.

זוגות זוגות פזורים בהיכל ולומדים תורה. אבא ובן, סב ונכד, שני ילדים, שני מבוגרים, התורה שייכת לכולם. גבאי בית הכנסת עומד מן הצד ורווה נחת על בית מקדש מעט שלו הפורח בימי חול המועד ומואר באשה של תורה.

"תמתין עוד מעט קט", הוא אומר, "תראה איזו הפתעה".

כעבור זמן קצר נשמעו פסיעות כפולות ולבית הכנסת נכנסו שני אנשים חייכנים. החיוך היה המכנה המשותף היחיד ביניהם. האחד גבוה; השני, איך נאמר, פחות. האחד רחב גרם; רעהו צנום. האחד בעל פנים שזופות, ידיים רחבות, הפוסע בבטחה בצעדים האומרים: "אני-כאן". רעהו, עטור באיצטלא דרבנן, מכנס את ידיו אל ספר קודש המהודק אל חזהו, מהלך בעדינות, כחומל על הקרקע וממאן לכבוש אותה ולייסרה.

בלא התלבטויות פנו השניים בצוותא אל מקומם, וכבר ידעתי כי אין זו הפעם הראשונה שהם מתוועדים ללמוד תורה. בדרכם הם שלפו מסכת פסחים מארון הספרים וחיש מהרה שקעו בלימוד.

כעבור רבע שעה היה העבדקן הצנוע עומד, גבו מתוח, ידו האחת פרושה אל הגמרא, כשואבת ממנה את דבריו, וידו השנייה מנופפת באוויר, חותכת את המשפטים ותוחמת את הגבולות, מעשה רוקם. בן זוגו ללימוד, יושב היה מולו, שותה בצמא את דבריו. כף ידו הגדולה קעורה לפנים, כמשתתפת בקליטת המידע, ורעותה חוככת ברקותיו, מעשה חושב.

היישבו שניים יחדיו, בלתי אם נועדו? הוא מגיד שיעור בדף היומי, והוא קבלן מבצע של עבודות עפר. הוא והוא.

היה זה בחול המועד, לפני שנים. - אתה רואה אותו? שאל הגבאי והצביע על הקבלן, יום אחד הוא פסע בהנאה בנגב הצחיח. זה תחביבו. הוא והנגב. מזה שנים, עוד מילדותו אני זוכר את להיטותו אל מרחבי הנגב, לחום, לחול, למרחבים הצחיחים. פעם הסביר לי, שבנגב הוא מתחבר לעצמו, הוסיף הגבאי בקריצת עין השמורה לילידי גליציה וסביבותיה. בקיצור, הוא צעד עם ציודו המשוכלל, שהלך ותפח עם השנים, ולפתע התנתקה משקפתו היקרה מן הרצועה וצנחה אל עבר הנקיק.

כשוך קולות החיבוט הבין מיודענו כי המשקפת הגיעה אל קרקעית הנקיק, אך ראה לא נראתה. נסיונותיו הכושלים לא הועילו. למרות נסיונו הרב ומומחיותו בעפר, בטיולים ובנגב, לא עלה בידו לחדור אל הנקיק התלול והמסוכן.

> כשסיפרת לי על מי השטפונות המשיאים את המשקפת ממעמקי הנקיק, נזכרתי. "והשיאנו". מכאן ועד לבקשתו של בעל המשקפת כי עוד באותו היום ייאות הנוסע ללמוד איתו תורה, "והשיאנו", לא חלף זמן רב... ומזה שנים, בכל חול המועד הם יושבים ולומדים תורה", סיים הגבאי בסיפוק

מדוכדך מאבדן המשקפת היקרה להחריד ומושפל מאין אונים, ישב הטיילן על קרקע הנגב שכה אהב ובהה נכחו. בְּדוּאִי ישיש חלף על חמורו והוא לא היה מבחין בו, אלמלא פנה אליו הבדואי ובירכו לשלום. בייאושו כי מר, פנה וסיפר לבדואי את מצוקתו, אולי הוא, השוכן מלידתו בין חולות הנגב, יידע להציע פתרון.

אין מה לעשות, חרץ הבדואי, ובפניו המחורצים הסתמן חריץ נוסף של החלטיות, אך בכל זאת,

יש הזדמנות נדירה להציל חפצים יקרים שאבדו במקומות אלו. הסכת ושמע. בימי החורף, לפעמים שטפון מים אדירים זורם

ממרחקים, שועט אל הוואדיות ואל הנקיקים, ובגאות המים הם שוטפים איתם את כל החפצים שנבלעו בהם בימי הקיץ.

אם תשכיל לעמוד כאן בשעה זו, יתכן שתצליח לחלץ את משקפתך היקרה.

אין מקרה בעולם... - מיודענו שב לרכבו, ובדרכו אל מרכז הארץ אסף טרמפיסט, הלא הוא מגיד השיעור, אשר עלה על האוטובוס הלא נכון וירד בתחנה הלא נכונה, אי שם. במהלך הנסיעה סיפר בעל המשקפת לנוסע את הקורות אותו, ולאחר ששח את עצתו של הבדואי הישיש, הפטיר הנוסע, והשיאנו, והשיאנו, נו, נו, והשיאנו.

- והשיאנו?

בדיוק אתמול שמעתי רעיון יפה מאד על תפילתנו בימי המועדים. אנו מתפללים "והשיאנו ה' אלוקינו את ברכת מועדיך, לחיים ולשלום לשמחה ולששון". בתקופת החג יורד שפע רוחני מיוחד משמים. הקב"ה משפיע מטובו על בניו אהוביו. או אז הם זוכים להתעלות למדרגות רוחניות גבוהות יותר. תפילתנו, היא, איפוא, "והשיאנו" – רבון העולמים, התרוממותנו בתקופת החגים, בה אנו נישאים אל-על, על כנפי השפע הרוחני שאתה משפיע עלינו, תהא ניכרת בנו גם לאחר תום החג.

כשסיפרת לי על מי השטפונות המשיאים את המשקפת ממעמקי הנקיק, נזכרתי. "והשיאנו". מכאן ועד לבקשתו של בעל המשקפת כי עוד באותו היום ייאות הנוסע ללמוד איתו תורה, "והשיאנו", לא חלף זמן רב...

ומזה שנים, בכל חול המועד הם יושבים ולומדים תורה", סיים הגבאי בסיפוק.

מאורות הדף היומי

באותו לילה חלם חלום מפתיע. בחלומו ראה את חותנו וזה אמר לו כדברים האלה: "קום וצא לרדומסק. גש אל בית-המדרש של חסידי גור. שם, בארון-הקודש, תמצא את ספר-התורה האחרון שכתבתי. למרבה הצער נפלה טעות בספר-התורה, ובפרשת במדבר, בפסוק פלוני, כתבתי ו' מיותרת. אנא מהר ותקן את המעוות". חותנו סיים את דבריו ונעלם, ור' יעקב-דוד הקיץ בבהלה.

חלום מוזר, הרהר בליבו. הלוא חותני נמצא ברדומסק, ואם יש צורך לתקן את ספר-התורה, ביכולתו לעשות זאת בעצמו. ובכל-זאת, החלום היה ברור ומוחשי כל-כך.

ר' יעקב-דוד ויינטרוב התעורר בבהלה. לא-מכבר שכב לישון בטרם יקיץ ל'תיקון חצות', אך החלום שחלם היה מפתיע ומסעיר. תמיהות רבות עלו במחשבתו על החלום ופרטיו, אך היה ברור לו שאין זה חלום-שווא.

הוא היה חתנו של 'הסופר הקדוש' מרדומסק, רבי אברהם סופר הסת"ם. רבי אברהם נודע בכתיבתו המיוחדת וביראת-השמים שלו. עוד בהיותו צעיר לימים סמך הצדיק רבי בונם מפשיסחה את ידיו עליו לכתוב בעבורו פרשיות לתפילין. כיוון שכך רבים מצדיקי פולין ביקשו ממנו לכתוב בעבורם מזוזות ופרשיות תפילין.

כתבי הסת"ם שכתב נעשו יקרי-ערך. היו מי שהחזיקו בפרשיות שכתב אף ללא בתי התפילין, סגולה לשמירה ולהגנה. כך, למשל, סיפר ניצול שואה כי את סוד הישרדותו נגד כל הסיכויים הוא תולה בפרשיות התפילין של רבי אברהם סופר-הסת"ם, שהיו עמו.

התברר כי האיש מכיר היטב את סיפורו של ספר-התורה שביד גיסו. הוא סיפר לר' יעקב-דוד כי גיסו מתגורר כיום בצרפת, אולם מבקר בארץ תכופות, ואכן, ספר-התורה שמור ברשותו.

מיד נוצר קשר עם האיש בצרפת, וזה הביע את רצונו לגמול חסד עם המשפחה ולהביא עמו את ספר-התורה בביקורו הבא בארץ. ואכן, ספר-התורה הקדוש הושאל למשך כשנתיים לבית-המדרש של חסידי סטריקוב בבני-ברק, ועמו רקד האדמו"ר זצ"ל מסטריקוב בעת ההקפות בשמחת-תורה

חתנו, ר' יעקב-דוד ויינטרוב, התגורר בעיירה קטנה, פלוונה שמה, הסמוכה לעיר רדומסק. הוא היה יהודי עובד ה', שעסק בתורה ובתפילה רוב שעות היממה.

באותו לילה חלם חלום מפתיע. בחלומו ראה את חותנו וזה אמר לו כדברים האלה: "קום וצא לרדומסק. גש אל בית-המדרש של חסידי גור. שם, בארון-הקודש, תמצא את ספר-התורה האחרון שכתבתי. למרבה הצער נפלה טעות בספר-התורה, ובפרשת במדבר, בפסוק פלוני, כתבתי ו' מיותרת. אנא מהר ותקן את המעוות". חותנו סיים את דבריו ונעלם, ור' יעקב-דוד הקיץ בבהלה.

חלום מוזר, הרהר בליבו. הלוא חותני נמצא ברדומסק, ואם יש צורך לתקן את ספר-התורה, ביכולתו לעשות זאת בעצמו. ובכל-זאת, החלום היה ברור ומוחשי כל-כך.

ר' יעקב קם במהירות והלך אל חברו, שהיה מתלמידיו של חותנו. יחדיו יצאו השניים באישון לילה בדרך העולה לרדומסק. הם הגיעו אל העיר עם עלות שחר. הרחובות היו ריקים. לרגע התלבטו אם עדיף לגשת תחילה ישירות אל ביתו של רבי אברהם סופר-הסת"ם ולשאלו על דבר החלום, אולם תחושתם הייתה כי אל להם להתמהמה אפילו רגע אחד.

הם ניגשו אל בית-המדרש של חסידי גור, פתחו את ארון-הקודש ואכן נמצא בו ספר-התורה שכתב רבי אברהם. בהתרגשות רבה פתחו את ספר-התורה, ולתדהמתם, בדיוק בפסוק שציין רבי

אברהם בחלום, הייתה ו' יתרה!

השניים מיהרו לגרד את האות ולמחוק אותה כדת וכהלכה. ספר-התורה, שחזר עתה לכשרותו המהודרת, נגלל ונעטף כראוי והוחזר לארון-הקודש.

תחושת הקלה חשו השניים לאחר ביצוע התיקון. עתה, לאחר שנוכחו בעיניהם באמיתות החלום הפלאי, פנו לעבר ביתו של רבי אברהם סופר-הסת"ם. כשהתקרבו אל הבית מצאו שם קהל רב העומד ליד הבית וממתין בדומייה.

התברר להם כי באותו לילה, ליל י"ב באלול (תר"נ), יום ההילולא של מורו ורבו רבי בונם מפשיסחה, החזיר רבי אברהם סופר-הסת"ם את נשמתו ליוצרה.

באותו רגע נפתרו כל השאלות בדבר החלום. הם קלטו כי בשעה שרבי אברהם בא אל חתנו בחלום כבר לא היה בין החיים. גם דחיפות הבקשה הובנה להם היטב, על פי הידוע שפסול בספר-תורה הנגרם על-ידי האדם עלול לעכב את הנשמה מלעלות למעלה.

ספר-התורה הזה, האחרון שכתב רבי אברהם, עבר גלגולים רבים ושרד מאימי השואה, עד שלבסוף אותר וצאצאיו מצאוהו.

את הספר הזה הזמין בשעתו ר' מיכאל פוזננסקי, תלמיד-חכם מופלג וגביר גדול, שפנה אל רבי אברהם הסופר בהמלצת רבו, בעל ה'תפארת שלמה' מרדומסק. נכדו, ר' יחיאל, לקח את ספר-התורה עמו כאשר יצא מפולין לארצות-הברית. הוא היה חשוך ילדים, ולפני פטירתו העביר את הספר לקרוב-משפחתו.

צאצאיו של רבי אברהם הסופר, בני משפחת ויינטרוב המתגוררים בארץ, חיפשו רבות את ספר-התורה הזה. יום אחד הגיעה אליהם ידיעה כי הספר מוחזק ביד אדם הקשור למשפחת פוזננסקי, והמתגורר במדינת מינסוטה שבארצות-הברית.

ר' יעקב-דוד ויינטרוב, נינו של רבי אברהם הסופר, ונכדו של חתנו רבי יעקב-דוד ויינטרוב (בעל החלום), החליט לצאת לארה"ב ולמצוא את הספר. תחילה לא הצליח לאתר את האיש וכמעט שב לביתו ריקם, אבל אז זכה לראות את יד ההשגחה העליונה.

זה היה במהלך סעודה שנערכה לרגל הילולת הצדיק רבי שלמה מרדומסק. ר' יעקב-דוד הוזמן לשאת בה דברים, בהיותו המוציא-לאור של סדרת ספריו. בתוך הסעודה קלטו אוזניו שיחה בין שניים מהמסובים, והאחד שאל את חברו לשלום גיסו 'פוזננסקי'. ר' יעקב-דוד נדרך ומיהר לשאול את האיש לפשר זהותו של פוזננסקי זה.

התברר כי האיש מכיר היטב את סיפורו של ספר-התורה שביד גיסו. הוא סיפר לר' יעקב-דוד כי גיסו מתגורר כיום בצרפת, אולם מבקר בארץ תכופות, ואכן, ספר-התורה שמור ברשותו.

מיד נוצר קשר עם האיש בצרפת, וזה הביע את רצונו לגמול חסד עם המשפחה ולהביא עמו את ספר-התורה בביקורו הבא בארץ. ואכן, ספר-התורה הקדוש הושאל למשך כשנתיים לבית-המדרש של חסידי סטריקוב בבני-ברק, ועמו רקד האדמו"ר זצ"ל מסטריקוב בעת ההקפות בשמחת-תורה.

גל' שיחת השבוע

עצות וסגולות:

ירח האיתנים (ג')

אחרי הכפרה ביו"כ, מתחיל חשבון העוונות

וְהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (תנחומא אמור כב) 'וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן' (ויקרא כג מ), רִאשׁוֹן לְחֶשְׁבּוֹן עֲוֹנוֹת. מִשּׁוּם דְּכָל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִתְכַּפְּרוּ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְד' יָמִים שֶׁבֵּין יוֹם הַכִּפּוּרִים לַיּוֹם הָרִאשׁוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים וְטוֹרְחִים בַּעֲשִׂיַּת סֻכָּה וּלוּלָב, וְאֵין חֵטְא בָּא עַל יָדָם, אַךְ מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן מַתְחִיל חֶשְׁבּוֹן עֲוֹנוֹת:

(אלף בינה תהלים קיט אות ש)

לא יחוס על הוצאות שבת ויו"ט

צָרִיךְ הָאָדָם לְעַנֵּג הַשַּׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים תַּעֲנוּג גָּדוֹל (שבת קיח.), וְלֹא יָחוֹס עַל הוֹצָאָה שֶׁיּוֹצִיא עֲלֵיהֶם כְּלָל. וְזֶה רָמְזוּ הָרִאשׁוֹנִים בְּמַה שֶׁאָמְרוּ כָּל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִים לוֹ מֵהַשְּׁרֵי עַד תִּשְׁרֵי חוּץ מֵהַשְּׁרֵי, דְּ'תִשְׁרֵי' רָאשֵׁי תֵּבוֹת תּוֹרָה שַׁבָּתוֹת רָאשֵׁי חֳדָשִׁים יָמִים טוֹבִים (ביצה טז. פסיקתא דרב כהנא כז א).

(מעגלי צדק אות חי"ת, ד"ה חשתי)

הדיבור פועל בעולמות העליונים!

דְּהַדְּבָרִים שֶׁמּוֹצִיא אָדָם מִפִּיו עוֹשִׂים פְּעֻלּוֹת לְמַעְלָה (זוהר ח"ב ק: ח"ג לא.), וּלְפִיכָךְ יֵשׁ חֲמָרָא גְּדוֹלָה בְּלָשׁוֹן הָרָע, דְּפוֹגֵם בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, וְהוּא הַדִּין דְּבָרִים בְּטֵלִים.

(פיתוחי חותם פרשת ויקהל, ד"ה ויקהל משה)

ההתגרות של היצר מאכילה ושתיה מיותרת

דְּהִתְגָּרוּת יֵצֶר הָרָע וְכוֹחוֹתָיו הֵם מֵאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה יְתֵרָה וְכוּ' (ח"א קיא.). וְאֵין שְׁמִירָה לָאָדָם מִיֵּצֶר הָרָע יוֹתֵר מִמְּעוּט אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, כַּאֲשֶׁר חֲכָמִים הִגִּידוּ.

(אלף בינה, אות מ"ם ה)

עיקר עשית המצוות - בשמחה

הָעִקָּר הוּא עֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שבת ל:) עַל פָּסוּק (קהלת ח טו) 'וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת הַשִּׂמְחָה', זוֹ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה. דְּעַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה שֶׁשָּׂמֵחַ הָאָדָם בַּמִּצְוֹת, מְאִירִים נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה שֶׁלּוֹ הָאָרָה גְּדוֹלָה (שבת שם).

(מעגלי צדק אות דל"ת, ד"ה דרך מצותיך)

פנינים על הפרשה:

ד' מינים רומזים לאדם שיקדש גופו

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְעַרְבֵי נָחַל (ויקרא כג מ). אֶפְשָׁר לְרַמֵּז לְמַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תנחומא אמור כב), דְּלָמָּה קָרָאוֹ 'יוֹם רִאשׁוֹן' שֶׁהָרֵי חֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם הוּא, וְאָמְרוּ, דְּ'רִאשׁוֹן' לְחֶשְׁבּוֹן עֲוֹנוֹת, מִשּׁוּם דְּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים נִתְכַּפְּרוּ עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִכָּאן וְאֵילָךְ חֶשְׁבָּנָא, לְפִיכָךְ קָרָאוֹ 'רִאשׁוֹן' לְחֶשְׁבּוֹן עֲוֹנוֹת:

העיקר הוא שמירת הברית בקדושה

לְפִיכָךְ בָּאָה הַתּוֹרָה לְהַזְהִיר, **וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן**, דְּהַיְנוּ הֲרֵי רְפוּאָה שֶׁהִיא שְׁמִירָה לָכֶם, **פְּרִי עֵץ הָדָר** הוּא אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ כְּדְאָמַר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח"ב קפו:), וְהוּא אֶתְרוֹג. וּבוֹ הַתְּחִילָה הַתּוֹרָה תְּחִלָּה, לְרַמֵּז דְּהָעִקָּר הוּא שְׁמִירַת בְּרִית קֹדֶשׁ, דְּאִם אֵין שְׁמִירַת הַבְּרִית אֵין כְּלוּם. וְהִנֵּה **אֶתְרוֹג** עִם שְׁנֵי כּוֹלְלִים גִּימַטְרִיָּא 'בְּרִית'. וּקְרָאתוֹ הַתּוֹרָה **פְּרִי עֵץ הָדָר** לוֹמַר, **פְּרִי** שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, **עֵץ** שֶׁהוּא עִקַּר הַגּוּף, לְפִי שֶׁהָאָדָם נִקְרָא 'עֵץ הַשָּׂדֶה' (דברים כ יט), **הָדָר** בָּעֵינָן שֶׁיִּהְיֶה מְהֻדָּר וְשָׁמוּר בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה:

צריך שלבו וכל מחשבותיו יהיו רק לעבודת ה'

כַּפֹּת תְּמָרִים הוּא הַלּוּלָב, וְהוּא רוֹמֵז לַלֵּב, כְּמַשְׁמָעוֹ, 'לוּלָב' לוֹ לֵב. לוֹמַר, דְּמֵהַשְׁתָּא דִּלְשָׁרֵי חֶשְׁבָּנָא יֵעָשֶׂה לֵב חָדָשׁ. וּמַה שֶּׁקְּרָאתוּ הַתּוֹרָה **כַּפֹּת תְּמָרִים** לְרַמֵּז, דְּסַנְסְנֵי תְּמָרָה הֵם רַבִּים זֶה אַחַר זֶה, הָכָא נַמִּי הַמַּחֲשָׁבוֹת 'רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ' (משלי יט כא), זוֹ עוֹלָה וְזוֹ יוֹרֶדֶת, וְהַטָּרוּד בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לֹא נִשְׁאֲרָה לוֹ עֲבוֹדַת ה', וְלָזֶה אָמְרָה **כַּפֹּת** לְשׁוֹן קְשִׁירָה, כְּמוֹ 'כִּפְתוּ בְּסַרְבָּלֵיהוֹן' (דניאל ג כא), דְּבָעֵינָן כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת יִחְדּוּ יִהְיוּ תָּמִיד קְשׁוּרִים קֶשֶׁר אֶחָד לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁאָר הַצַּדִּיקִים שֶׁמַּחְשְׁבוֹתָם תָּמִיד עִם ה', וְהַצַּדִּיקִים נִמְשְׁלוּ לְתָמָר, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צב יג) 'צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח'. וְזֶהוּ **כַּפֹּת תְּמָרִים** דְּהַיְנוּ הַלֵּב יִהְיֶה כָּפוּת וְקָשׁוּר לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ הַצַּדִּיקִים הַנִּמְשָׁלוּ לְתָמָר, וְלָכֵן יִטַּהֵר לִבּוֹ וּמַחְשְׁבוֹתָיו בְּיוֹתֵר, כִּי עִקַּר הַטָּהֳרָה בַּלֵּב תְּלוּיָה:

ההדס דמה לעיניים ורומז שצריך לשמרם כראוי

וַעֲנַף עֵץ עָבֹת הוּא הֲהֲדַס, הַדּוֹמֶה לָעֵינַיִם, שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁמֹר עֵינָיו מֵרְאוֹת בָּרָע, מִשּׁוּם דְּעֵינָא וְלִבָּא סַרְסוּרֵי עֲבֵרָה נִינְהוּ (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה), וְאִם לֹא עָשָׂה לָהֶם שְׁמִירָה כָּרָאוּי כָּל הַגּוּף נִגְרָר אַחֲרֵיהֶם. וּמַה שֶּׁקְּרָאָתַם הַתּוֹרָה **עֲנַף עֵץ עָבֹת**, לְפִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה הַגְּבִינִים עַל הָעֵינַיִם, לְפִי שֶׁכְּשֶׁרוֹאֶה הָאָדָם בְּעֵינָיו דָּבָר שֶׁאָסוּר לִרְאוֹת יִסְתֹּם עֵינָיו מִיָּד, לְפִיכָךְ אָמַר **וַעֲנַף עֵץ עָבֹת**, דְּהַיְנוּ הָעֲנָפִים שֶׁהֵם הַגְּבִינִים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעֵינַיִם, שֶׁשּׁוֹמְרִים וּמְגִנִּים עֲלֵיהֶם כְּמוֹ הָעֲנָפִים הַשּׁוֹמְרִים אֶת הָאִילָן, כָּךְ אֵלּוּ עֲבוֹתִים וּמְגִנִּים עַל הָעֵינַיִם, אִם תִּרְאֶה שׁוּם דָּבָר רָע מִיָּד תִּסְתֹּם אוֹתָם. וְהִנֵּה **עֲנַף** גִּימַטְרִיָּא 'עֵינֵיכֶם', וְעַיִן גִּימַטְרִיָּא 'עֵינֶיךָ', **עָבֹת** קְרֵי בֵּהּ 'בַּת עַי"ן', לְרַמֵּז הָעֵינַיִם בְּכָל הַהֲבוֹת, דְּהֵם הָעֲנָף וְהֵם הָעַיִן וְהֵם הָ**עָבֹת**, דְּכָל עִקַּר הַגּוּף בָּהֶם תְּלוּי, דְּאִם אֵין עַיִן רוֹאֶה אֵין הַלֵּב חוֹמֵד [וכו']:

הערבה רומזת לשפתיים ושצריך לשמרם

וְעַרְבֵי נָחַל, הֵם רוֹמְזִים לַשְּׂפָתַיִם, יִשְׁמֹר שְׂפָתָיו מִלְּדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים, וְכָל שֶׁכֵּן דְּבָרִים הָרָעִים. וְהִנֵּה, הָעוֹשֶׂה שְׂפָתָיו בִּרְשׁוּתוֹ וּמַה שֶּׁיִּרְצֶה לְדַבֵּר בָּהֶם מְדַבֵּר בְּלִי מְנִיעָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים יב

ה) 'אֲשֶׁר אָמְרוּ לִלְשֹׁנֵנוּ נַגְבִּיר שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ', הֲרֵי הוּא דּוֹמֶה לְנַחַל שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק וְהוֹלֵךְ. בֶּאֱמֶת אוֹתָם דְּבָרִים אֵין בָּהֶם מַמָּשׁ, כְּעֵרְבֵי נַחַל שֶׁאֵין בָּהֶם לֹא רֵיחַ וְלֹא טַעַם. וְהִנֵּה עֵרְבֵי נַחַל גִּימַטְרִיָּא 'זֶה נָחָשׁ', לְרֶמֶז דְּבַעַל דְּבָרִים בַּעַל הַלָּשׁוֹן, הוּא דּוֹמֶה לְנָחָשׁ, וְנָתַן מָקוֹם לַנָּחָשׁ לִשְׁלֹט עָלָיו. וְעוֹד, וְעֵרְבֵי נַחַל עִם הָאוֹתִיּוֹת עִם שְׁנֵי כּוֹלְלִים, גִּימַטְרִיָּא 'שָׂפָה' עִם הַכּוֹלֵל, הוּא חֶשְׁבּוֹן 'שְׁכִינָה', לְרֶמֶז דְּהַשּׂוֹמֵר שְׂפָתָיו, הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו וּמְשַׁמַּרְתּוֹ:

וּלְפִיכָךְ צָרִיךְ לְטַהֵר עַצְמוֹ, וּלְקַדֵּשׁ הָאֲבָרִים הַנִּזְכָּרִים כָּרָאוּי, וְלִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת מִכָּאן וּלְהַבָּא כָּרָאוּי:

(פיתוחי חותם פרשת אמור)

ד' מינים מרמזים לאיברי הגוף

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְעַרְבֵי נָחַל (ויקרא כג מ).

עוֹד רָמְזוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שם יד) בַּלּוּלָב וּמִינָיו שֶׁהָאֶתְרוֹג כְּנֶגֶד הַלֵּב, וְהַלּוּלָב כְּנֶגֶד הַשִּׁדְרָה שֶׁהוּא עִקַּר גּוּף הָאָדָם, וְהַהַדַּס כְּנֶגֶד הָעֵינַיִם, וְהָעֲרָבָה כְּנֶגֶד הַשִּׂפָתַיִם. לִרְמוֹז דְּצָרִיךְ הָאָדָם לְטַהֵר כָּל אֵיבָרָיו שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם מְשֻׁעְבָּדִים לַמָּקוֹם, וְלֹא יִהְיֶה שׁוּם אֶחָד חָלוּק מֵחֲבֵרוֹ. וְכָל זֶה בָּא עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה שֶׁיִּתְעוֹרֵר הָאָדָם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וּלְתַקֵּן אֶת אֵבָרָיו לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה הָעִנְיָן הַנִּרְמָז בַּלּוּלָב, צְרִיכִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִתְעוֹרֵר וְלַעֲשׂוֹת כְּשֶׁרוֹאִים הַצַּדִּיק נִסְתַּלֵּק מִבֵּינֵיהֶם, לְתַקֵּן אֶת אֵבָרֵיהֶם, וּלְהִתְחַבֵּק בֵּינֵיהֶם בְּהִצְטָרְפוּתָם בַּאֲגֻדָּה אַחַת וּבְקֶשֶׁר אֶחָד, וְכָל אֶחָד מְעוֹרֵר אֶת חֲבֵרוֹ וְזֶה מוֹכִיחַ לָזֶה וְזֶה לָזֶה לְהוֹרוֹתוֹ דֶּרֶךְ יְשָׁרָה. לָזֶה אָמַר 'וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן' תֵּכֶף וּמִיָּד בְּמִיתַת הַצַּדִּיק כָּל מַה שֶּׁנִּרְמָז בַּלּוּלָב, כֵּן תַּעֲשׂוּ בְּפֹעַל לְתִקּוּן אֵיבָרִים שֶׁלָּכֶם וּלְתִקּוּן כְּלָלוּתֵיכֶם:

(דורש טוב, דרוש י לנפטרים)

טעמי השמחה בשמחת תורה

לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד. הוֹשִׁיעָה ה' כִּי גָמַר חָסִיד וגו' (תהלים יב, ונהוג לאומרו בשמיני עצרת). הַשְּׁמִינִית רָאשֵׁי תֵּבוֹת 'הַיּוֹם יוֹם שִׂמְחַת תּוֹרָה נִשְׂמְחָה מְאֹד יַחַד', לְרֶמֶז דְּבְיוֹם שִׂמְחַת הַתּוֹרָה צְרִיכִים כָּל יִשְׂרָאֵל לִשְׂמֹחַ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד עַל גָּמְרָהּ שֶׁל תּוֹרָה וְגַם עַל הַתְחָלָתָהּ. וְהִנֵּה 'עַל הַשְּׁמִינִית' גִּימַטְרִיָּא 'בְּרֵאשִׁית' עִם הַכּוֹלְלִים, לְרֶמֶז עַל הַתְחָלַת הַתּוֹרָה. וְאֶפְשָׁר דְּלָזֶה רָמַז נַמִּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁאָמַר (שם קיח כד-כה) 'זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה' נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ, אָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא אָנָּא ה' הַצְלִיחָה נָּא'. 'זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה'', הוּא יוֹם שִׂמְחַת הַתּוֹרָה, 'נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ', שְׁתֵּי שִׂמְחוֹת, אַחַת כְּנֶגֶד גָּמְרָהּ שֶׁל תּוֹרָה וְאַחַת כְּנֶגֶד הַתְחָלָתָהּ. וּכְנֶגֶד גָּמְרָהּ שֶׁל תּוֹרָה אָמַר 'אָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא', דְּהֵינוּ שֶׁשּׁוֹאֲלִים וּמְבַקְּשִׁים מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיּוֹשִׁיעֵנוּ וְיִכַּפֵּר וְיִמְחַל לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ שֶׁל הַשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה, וּבָזֶה שַׁיָּךְ לְשׁוֹן תְּשׁוּעָה. וְ'אָנָּא ה' הַצְלִיחָה נָּא' כְּנֶגֶד הַתְחָלַת הַתּוֹרָה, שֶׁאָנוּ שׁוֹאֲלִים וּמְבַקְּשִׁים מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּצְלִיחֵנוּ בְּשָׁנָה זוֹ הַבָּאָה עָלֵינוּ לְשָׁלוֹם בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, לַעֲסֹק בָּהּ לִשְׁמָהּ וּלְקַיֵּם כָּל מִצְוֹתֶיהָ, וְזֶהוּ לְשׁוֹן 'הַצְלִיחָה':

עיקר תפילתינו להצלחה בתורה ומצוות

וְהִנֵּה 'הַצְלִיחָה' בְּמִלּוּי ה"א צַד"י לָמ"ד יו"ד חי"ת ה"א גִּימַטְרִיָּא 'זֶה הַתּוֹרָה', לְהוֹדִיעַ שֶׁהַהַצְלָחָה הַזֹּאת שֶׁאָנוּ שׁוֹאֲלִים הִיא לְהַצְלָחַת הַתּוֹרָה. עוֹד, 'הוֹשִׁיעָה הַצְלִיחָה' עִם שְׁנֵי כּוֹלְלִים גִּימַטְרִיָּא 'הַמִּצְוֹת' עִם הָאוֹתִיּוֹת, לְרֶמֶז דְּעִקַּר תְּפִלּוֹתֵינוּ וּבַקָּשׁוֹתֵינוּ הוּא שֶׁיַּעַזְרֵנוּ הַשֵּׁם עַל כְּבוֹד שְׁמוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּלְקַיֵּם מִצְוֹתֶיהָ, כִּי זֶהוּ עִקַּר הָעוֹלָם וְעִקַּר הָאָדָם, וְעַל זֶה אָנוּ אוֹמְרִים 'אָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא אָנָּא ה' הַצְלִיחָה נָּא':

(מחשוף הלבן פרשת ראה)

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

האם קורות עץ עם חריצים לתאורת לדים כשרים ל'מעמיד' לסכך?

שאלה:

התקנו פרגולה חדשה מעץ, ובקורות שעליהם רצינו להעמיד את הסכך, הרכיבו המתקינים קורות עם חריצים שחרצו אותם כדי להכניס בהם תאורת לדים, והתעוררנו לשאול אם החריצים שבתוך הקורות לא נחשבים לבית קיבול, וממילא תהיה הקורה פסולה לסיכוך גם לעניין 'מעמיד', כדין עץ שיש בו בית קיבול שמקבל טומאה, שהרי גם המעמיד צריך להיות מעץ הכשר לסכך.

תשובה:

הנה לגבי קורות עם חריצים כדי לקבל את ראשי הקנים של הסכך, דעת הפוסקים להכשיר אם נעשו קורות אלו לשם סיכוך, כי הקנים נתחבים בהם ברפיון, וכיון שעשאן לשם סיכוך אינו מקבל טומאה משום בית קיבול, ועוד שקני הסכך מתחברים לחריצים על הגג תוך כדי סיכוך, ואין זה דומה לסולם שכתב המשנה ברורה (תרכ"ט סקכ"ג): דאסור לסכך בו, דבית קיבול הוא ומקבל טומאה, וממילא בודאי יש להחמיר שלא לסכך על גביו.

והנה גבי חריץ של קורת עץ, דהיינו פשוטי כלי עץ, מצינו בגמרא (סוכה יב:): אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, סְכָכָהּ לִסוֹכתוֹ בְּחִיצִין זְקֻרִים - בבתי יד של חצים העשויים מעץ שיש בראשם בליטה, בטרם ננעצו בראש החץ, הסוכה כְּשֵׁרָה, שאף שכלי הם, מאחר ואין להם בית קיבול אינם מקבלים טומאה וכשרים לסיכוך.

אולם אם סיככה בִּנְקֻבוֹת - בבתי יד של חיצים שיש בראשם נקב, הסוכה פְּסוּלָה, כיון שיש להם בית קיבול ומקבלים טומאה, ושנינו במשנה לעיל (יא.) שכל דבר המקבל טומאה פסול לסכך בו.

בזמן שהיו משתמשים בחיצים היו מרכיבים אותם משני חלקים, חוד החץ היה עשוי ממתכת, וחלקו השני, האחורי, היה עשוי מעץ ושימש כבית יד לאחיזת החץ.

חיבורם נעשה על ידי הכנסת בליטה שהיתה באחד מהם בנקב שבחלק השני, פעמים שבקצה הקדמי של הבית יד היתה בליטה ובצידו האחורי של ראש החץ היה נקב כנגדה ופעמים להיפך. החלק שבו הבליטה נקרא 'זכר' והחלק שבו הנקב מכונה 'נקבה'. הגמרא דנה האם מותר לסכך בבית יד של החץ העשוי מעץ לפני שחיברוהו אל ראש המתכת, כשהוא זכר וכשהוא נקבה.

מקשה הגמרא, דינו הראשון של רב שהמסכך בחיצים זְקֻרִים כְּשֵׁרָה, פְּשִׁיטָא - דין פשוט הוא, שכיון שאינם מקבלים טומאה ראויים לסיכוך, ומה בא להשמיענו.

מתרצת הגמרא, זה החידוש בדברי רב, מַהוּ דְּתֵימָא - שמא תאמר נִיגְזוֹר לפסול סוכה המסוככת בחיצים זְקֻרִים, אָטוּ – משום שמא יעשה סוכה המסוככת בחיצים נְקֻבוֹת שיש להם בית קיבול ומקבלים טומאה, קָא מַשְׁמַע לָן – משמיענו רב שאין גוזרים, וסוכה המסוככת בחיצים זכרים כשרה.

ממשיכה הגמרא לדון בחלקם השני של דברי רב ומקשה, בִּנְקֻבוֹת פְּסוּלָה, פְּשִׁיטָא - דין פשוט הוא, שכלי עץ שיש להם בית קיבול מקבלים טומאה, וברור שפסולים לסכך בהם, ומה השמיענו רב.

מתרצת הגמרא, זה החידוש בדברי רב, מַהוּ דְּתֵימָא - שמא תאמר שכיון שהנקבים שבראשי החיצים הנקבות עשויים בכדי למלאותם מילוי עולם נחשבים הם כפשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה, שבֵּית קִבּוּל הֶעָשׂוּי לְמַלֹּאוֹת לעולם ולא להתרוקן עוד לא שְׁמֵיהּ קִיבּוּל, קָמַשְׁמַע לָן – השמיענו רב באמרו שחיצים נקבות פסולים לסיכוך שאין הדבר כן, אלא גם בית קיבול העשוי למלאות נחשב בית קיבול, וממילא חיצים נקבות מקבלים טומאה ופסולים לסיכוך.

כך פירשו התוספות (ד"ה מהו, כביאור השבות יעקב ח"א סי' לג והנודע ביהודה קמא יו"ד סי' צו בהבנתם) והר"ש (כלים פכ"ו מ"ב) וראשונים נוספים רבים את מסקנת הסוגיא.

והקשו מכאן התוספות על רש"י בסנהדרין (סח. ד"ה מהו) שנקט שמחלוקת תנאים היא, לחכמים בית קיבול העשוי למלאות עולמית טהור ולרבי אליעזר טמא, שלפירושו תהא סוגייתנו כרבי אליעזר שאין הלכה כמותו.

וכתבו התוספות שדוחק לומר שפעמים נוטלים את הברזל מן העץ ולכן מקבל העץ טומאה, שאין ודאי שתהא הכנסת ראש החץ מילוי לעולם. וכתב היד דוד (בתוספות זה) שברש"י לא יתכן לומר כן כלל, שהרי כתב (ד"ה העשוי) 'למלאות מילוי עולם שלא להתרוקן עוד'. וצידדו השבות יעקב (שם) והפרי מגדים (או"ח סי' תרכט מ"ז סק"ו) שלעולם בית קיבול העשוי למלאות לעולם טהור, וגזרו מדרבנן שלא לסכך בו גזירה אטו עשוי למלאות באופן זמני. וכעין זה כתב הנודע ביהודה (שם) שבית קיבול העשוי למלאות מקבל טומאה מדרבנן ולכן פסול לסיכוך.

וכתבו השבות יעקב והנודע ביהודה (מהדו"ת יו"ד סי' קט) בביאור צד הגמרא כאן לפסול חיצים זכרים אטו נקבות ומסקנתה שאין גוזרים, שמזה למדנו

שחיצים נקבות עצמם פסולים רק מדרבנן ולכן אין לפסול בזכרים שגזירה לגזירה היא.

והנה האור החיים הקדוש בספרו 'ראשון לציון' מחדש כאן חידוש נפלא. וכך הוא כותב: מהכא מוכח להדיא דבית קיבול העשוי למלאת שמיה קיבול וליכא מאן דפליג אהא שמעתא ופסקה הרמב"ם בפ"ה מהלכות סוכה וז"ל סככה בחצים בזכרים כשרה בנקבות פסולה אע"פ שהוא עשוי להתמלאת בברזל בית קיבול הוא ומקבל טומאה ככל כלי קיבול עכ"ל.

וקשה דבפ"ב מהלכות כלים (ה"ג) כתב וז"ל: בית קיבול העשוי למלאותו אינו בית קיבול, כיצד בקעת של עץ שחוקקין בה בית קיבול ותוקעין בו הסדן של ברזל, אם של נפחים היא אינה מקבלת טומאה שאע"פ שיש בה בית קיבול לא נעשה אלא למלאותו וכן כל כיוצא בזה. עכ"ל.

ומשמע דאפילו קודם שמילא אותה בברזל קאמר דאינה מקבלת טומאה.

והיה נראה לומר דהאי דמי להך דכתב הרמב"ם התם בבקעת כו' וז"ל ואם היתה של צורפין הרי זו מקבלת טומאה מפני שהם מגביהין את הברזל בכל עת שירצו ומקבצין את שפות הזהב כו' והרי נעשית לקבלה וכן כל כיוצא בזה עכ"ל. וא"כ הא נמי כחצים דמי דגם הוא לפעמים מגביהין העץ מן הברזל לתקן אחד מהנה. וא"ת א"כ מאי קמל"ן רב משנה היא בפרק י"ז ממסכת כלים וז"ל תחתית הצורפין טמאה ושל נפחים טהורה ע"כ. והן אמת דמצינן למימר דחדית לן רב דחצים נקבות דמו להך דתחתית של צורפין אלא דזה דוחק.

והנכון לומר הוא דשני מיני עשוי למלאת הם אחד כשבית קבול הוא לתשמיש צורכי הכלי עצמו שיש בו בית קיבול זה הגם שמתמלא חשיב בית קיבול, והיינו חצים נקבות שהנקבות שבהם הוא כדי שישמש בחץ זה למרחוק על ידי חץ שתוחב בו ונמצא בית קיבול הוא צורכי החץ כדי שיעשה מלאכה שלימה. ולזה שמיה בית קיבול והיינו מה דחדית לן רב.

ואיכא בית קיבול אחר והוא כשאינו לתשמיש הכלי עצמו אלא לתשמיש כלי אחר הבא בתוכו כדי להשתמש בו ונמצא כל הבית קבול אינו אלא בשביל המתמלא בו ולא בשביל הכלי שנעשה בו בית קיבול זה לא חשיב בית קיבול כלל. והיינו הך דקתני בפרק י"ז דכלים דתחתית הצורפין דהתם נקבות הבקעת שבתחתית הסדן אלא לתשמיש הסדן לא לתשמיש הבקעת ולזה לא שמיה בית קיבול. ומאן דאית ליה מבוא בטומאה וטהרה ירגיש חילוק זה כי נכון הוא. ולזה תמצא ששינה הרמב"ם את לשונו בשני מיני בית קיבול אלו בהא דחצים כתב אף על פי שהוא עשוי להתמלאת ובההיא דכלים כתב בית קיבול העשוי למלאתו. ומי שאינו מבין דברי חכמים יחשוב דלאו דוקא. ולא היא אלא הא דחצים אינם עשויים החצים כל עיקר בשביל נקב זה אלא שעשו הנקב לתיקון יפה לתשמיש יותר ראוי לזה אמר עשוי להתמלאת, פי' מעשה זה של בית קיבול עשאוהו, אבל לא עשאוהו להשאר כך אלא להתמלאת. ובהך דתחתית הצורפין אמר עשוי למלאתו פי' כל עצמו של נקב זה לא היה אלא למלאתו ונמצא נעשה כל עצמו לצורכי הממלאו והבן ולזה לא חשיב בית קיבול דכל הכלי בטל וכבית יד לסדן ובזה נמי נתיישבה תמיהת התוספות בגמרא בד"ה בנקבות שהקשו מקתא דסכינא דטהורה.

הנה לפי דברי רבינו האור החיים הקדוש נמצא דגם בנידון שלפנינו, מאחר שכל החריץ שנועד כדי למלא בו את תאורת הלדים, נעשה רק לצורך התאורה ואין לו צורך לקורה עצמה, שהיא עומדת בפני עצמה, אם כן חשיב שפיר כמו בקעת שחוקקין בה בית קיבול ותוקעין בו הסדן של ברזל, ואינה מקבלת טומאה.

והגר"ח גם הוא כתב ליישב הסתירה בדברי הרמב"ם בחילוק דומה לזה, ולשיטתו כל שהחיבור הופך אותם לכלי אחד ממש, שוב אין זה נחשב בית קיבול שמקבל טומאה.

וכתב דבדין חיבור לטומאה מצאנו תרי גווני חיבור, חדא היכא דנתחברו יחד במציאות עד שנעשה כלי אחד ואז נחשב ככלי אחד לכל הלכותיו, ועוד מצינו חיבור לטומאה מדין ידות הכלים שאע"פ שבאמת אין להם דין חיבור ממש עד שיחשבו ככלי עצמם, מ"מ מטמא מדין ידות דילפינן מקרא בחולין (דף קי"ח ע"א) דמטמא, ואם נימא דחיבורין משוי להו שהן נידונים כהכלי עצמו למה לי קרא לרבוי לטומאה, אלא ודאי דהוא דין מסוים בטומאה דאע"פ שאינם מגוף הכלי מהני להו חיבורם דמטמא מדין ידות, וכמו ידות האוכלין דאף דבודאי הידות אינן נחשבין אוכל, ומ"מ מטמא מדין ידות כיון שנתחברו להאוכל, כמו"כ הוא דין ידות הכלים דאף דאינן כהכלי עצמן מ"מ מטמאין מתורת ידות דילפינן מקרא דמטמאין.

וגבי חיצין כל חיבורן הוא רק מדין ידות, אבל מה שנוגע לעצם הכלי אינם חשובים כלל חיבור ככלי אחד, וא"כ חשיב שפיר בית קיבול העשוי למלאות ג"כ העשוי לקבל משום דמקבל את המילוי עצמו, אבל היכא דהוי חיבור גמור דהוי כלי אחד ממש אז לא שייך לומר שיהא נחשב עשוי לקבל מחמת המילוי.

ומיישב לפי זה מה שהקשה בגליון בשבת דף נב ע"ב על התוס' (ד"ה היא) על הא דאמרינן טבעת של אלמוג וחותם של מתכת טהורה, דיקבל טומאה מחמת שעשוי לקבל החותם, ותירצו דהוי בית קיבול העשוי למלאתו דלא שמיה בית קיבול. והקשה בגליון שם מהך דסוכה י"ב דאיתא להדיא דבית קיבול העשוי למלאת טמא, וכן הק' הגרע"א שם, ולפי"ד הכא בטבעת ודאי דהוי חיבור גמור ונעשה כלי אחד ממש, וע"כ שפיר תירצו התוס' דבכה"ג עשוי למלאת לא הוי בית קיבול וכמו שנתבאר בשיטת הרמב"ם.

וגם לפי דבריו בנידון דידן נראה שהוא חיבור ממש, ושוב אינו מקבל טומאה, ולא דמי לחיצין נקבות.

ועיין בגליון הש"ס לרבי עקיבא איגר, שציין לדברי השבות יעקב (חלק א סימן לג), שכתב: לולי דברי התוספות יש לפרש: מהו דתימא, בית קיבול העשוי למלאות לא שמיה בית קיבול ומותר לסכך בו, קא משמע לן, שמכל מקום גזרינן שמא

יבא לסכך בכלי שיש לו בית קיבול גמור. ואם כן לדבריו מעיקר הדין בית קיבול העשוי למלאות אינו בית קיבול, אלא שאסור לסכך בו מגזירת חכמים. ומעתה יש לנו עוד סניף להתיר, וכדעת הרבה מן הפוסקים שאע"פ שהמעמיד צריך להיות מדבר הראוי לסכך בו, מכל מקום אם אינו פסול לסכך אלא מדרבנן, מותר לעשותו 'מעמיד'.

ובערוך לנר כתב ליישב הסתירה, דלאחר שמלאוהו שוב הוי דינו כפשוטי כלי עץ, אבל בחיצים נקבות מיירי שעדיין לא נתמלאו בברזל, דאם נתמלאו בברזל הם טמאים מדין יד לברזל כמו ידות אוכלים. ויש עוד תירוצים מעין זה.

וממילא הוכרע הדין שאם ממלא את החריץ בתאורה, אין זה בית קיבול לעניין סכך וכשר לסכך. ואפילו את"ל שגזרו מדרבנן. הרי למעמיד יהיה כשר, כדעת רוב הפוסקים שהפסול לסכך מדרבנן כשר למעמיד. וממילא יש להתירו.

ועיין עוד בחזון איש (כלים כז סק"ג) שכתב לבאר שיטת הרמב"ם גבי בקעת דלאו שמיה בית קיבול, דמיירי באופן שלא נעשה הכלי אלא לתכלית המילוי בלבד ולא על מנת לטלטל מה שמונח בו על ידו כקתא דסכינא שמיועד כדי שיטלטלו הסכין על ידו, וזו סברא דומה קצת למה שכתב בראשון לציון שחילק בין אם הוא צורך הכלי או צורך המילוי, אלא שבחזון איש נטה כאן לצד אחר והוא שכל שאינו כדי להשתמש בו אלא רק לצורך המילוי אין זה בית קיבול. ונראה שנתכוון גם לדמות זה לכלי העשוי לנחת.

ואכן נראה דבלא"ה יש לומר שאינו מקבל טומאה, דהא הוי כלי עץ העשוי לנחת, וכל כל עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה.

אלא ששיעור ששיערו חז"ל לעניין כלי עץ העשוי לנחת, הוא בארבעים סאה בלח וכוריים ביבש, ואמנם הקורה הגם שהיא במשקל כבד, עדיין אין היא מחזקת כנ"ל. ובזה באנו לכאורה למחלוקת הרמב"ם והראב"ד, דהרמב"ם (כלים פ"ג ה"א) כתב שכל כלי עץ העשוי לנחת אפילו אינו מכיל ארבעים סאה, אינו מקבל טומאה. וכלי עץ סתם, שלא נעשה בכוונה לנחת, אם יש לו שוליים לישב עליהם על הקרקע כדי שלא יהא נוח להתגלגל, ומחזיק ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש, אף הוא אינו מקבל טומאה מפני שחזקתו שעשוי לנחת. ולדבריו לימוד אחד הוא שכל שעשוי לנחת אינו מקבל טומאה, אלא שכלי המחזיק ארבעים סאה חזקתו עשוי לנחת.

אך הראב"ד השיג על הרמב"ם, שמנין לו שכלי שמחזיק פחות מארבעים סאה שנעשה על מנת שלא לטלטלו אינו מקבל טומאה, שאם למד זאת מהשלחן והמנורה שהקשו שהרי הם כלי עץ שעשויים לנחת, אף על פי שאינן מקבלין ארבעים סאה בלח, הלא משם אין ללמוד לשאר כלי עץ, משום שבשלחן והמנורה היה איסור לטלטלם, ואין ללמוד משם לשאר כלי עץ שאין איסור לטלטלם. ומדבריו נראה שסובר שלא נאמר דין עשוי לנחת אלא באופן שנתבאר כאן בגמרא, שיש איסור לטלטל כלים אלו ממקומם.

ובכסף משנה הקשה על דברי הראב"ד, מנין לו מה שכתב שיש איסור בטלטול השלחן והמנורה, ועוד שהרי מקור הלימוד הוא מההיקש לשק, ושק הרי אין איסור בטלטולו, וא"כ מהו שכתב הראב"ד שדווקא אם יש איסור בטלטולו אינו מקבל טומאה בפחות מארבעים סאה.

ועיין בשיח יצחק (חגיגה כו: ד"ה אלא) שכתב לבאר בדעת הרמב"ם שסובר שאין לחלק מסברא בין כלי שאסור לטלטלו ובין כלי שהאדם החליט שלא לטלטלו, שכשם שבכלי האסור לטלטלו גורם האיסור שיחשב עשוי לנחת, אע"פ שמצד עצמו הוא ראוי לטלטול ורק איסורא הוא דרביע עליה, כמו כן כלי שהאדם החליט לקובעו במקומו, וכיון שמצינו בשלחן שהיה נחשב כעשוי לנחת אילולי הפסוק 'השלחן הטהור' מכלל שהוא טמא, הוא הדין נמי בכלי שהחליט עליו שלא לטלטלו.

ומעתה לשיטת הרמב"ם יש לומר דהוי כלי העשוי לנחת ואינו מקבל טומאה. ונראה דהיינו דוקא בקורות כבדות כנידון השאלה שיש בהם מקום לחרוץ לשלב תאורה (ומיירי בקורות שהם ברוחב של כ13 ס"מ על 13 ס"מ), וביותר יש לומר כן אם כבר קבעו את הקורה והתקינוהו דרך קבוע לבניין הפרגולה שלא יזוזו משם, שלאחר שהם מחוברים וקבועים שם אינם מקבלים טומאה, גם אם אחר כך משלב בהם את התאורה. ואם כן שפיר יכול להשתמש בקורה זו כ'מעמיד' לסכך.

תשובות ופסקים מאת הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
בית ההוראה אביר יעקב מכון אור לישרים ירושלים-נהריה

האם מותר להוריד נוי סוכה מהסוכה כדי לתלותה בסוכה אחרת?

שאלה:

קימ"ל אור"ח סימן תרל"ח עצי סוכה אסורים כל שמונת ימי החג בין עצי דפנות בין עצי סכך, וכן נוי סוכה אסור להשתמש בהם.

יש לחקור האם מותר להוריד נוי סוכה מהסוכה כדי לתלותם בסוכה אחרת ושאלה זו שכיחא דהילדים מביאים קשוטים מהחדר ומהגן וההורים תולים את זה בסוכה ובחג נוסעים לסבא לשהות להמשך החג ורוצים לתלות את זה בסוכה של הסבא האם מותר להוריד או אסור, וכן יש להסתפק אם עף לאדם סכך מהסוכה ויש לו סוכה אחרת שיש שמה יותר ממה שצריך האם מותר לקחת מסוכה לסוכה?

תשובה:

הנה בשו"ת שואל ומשיב מהדורה רביעאה חלק ג' סימן כ"ח כותב הסתפקתי האם יש איסור לקחת סכך מסוכה לסכך בהם סוכה אחרת, דבש"ע לא מצאתי דבר ולא חצי דבר מזה ואמרתי לכתוב את אשר חדשתי בענינים אלו.

והנה לענין נוי סוכה דאסורין להסתפק מהם כל שמנה אם מותר לקחתם לסוכה אחרת נראה לפענ"ד דהדבר תלוי בהא דאמרו בגמ' שבת כ"ב בטעמיה דרב דסבירא ליה דאין מדליקין מנר לנר ואין מתירין מבגד לבגד אי טעמיה משום ביזוי מצוה אי טעמיה משום אכחושי מצוה, והנה אם הסוכה כשרה ובא לקחת הנוי לסוכה אחרת הדבר פשוט דיש בו משום ביזוי מצוה ואכחושי מצוה, ואם הסוכה נפסלה אז ליכא משום ביזוי מצוה ואולי גם אכחושי לא שייך בזה, ועיין שו"ת הרא"ש כלל י' שכתב דקימ"ל משום אכחושי מצוה והט"ז יור"ד סימן ער"ד ס"ק ד' חולק עליו, וגם דלא קי"ל כרב רק כשמואל דמדליקין מנר לנר.

ומעתה נעתיק עצמינו לבאר בענין הסכך, הנה לפענ"ד נראה כיון דעל הסוכה חל שם שמים ולשיטת רבינו תם סוכה ט' ע"מ א' ביצה ל' ע"מ ב' כל הצורך להכשר סוכה בין עצי סוכה ובין הנוי אסור מקרא דיליף מחג לד' כשם שחל שם שמים על החגיגה כן חל על הסוכה, ולפ"ז כיון דחל עליו קדושה ובקדושה נראה לפענ"ד דאם נימא כשיטת הרמב"ם דגם על הדפנות חל שם שמים מהקרא עיין סימן תרל"ח בט"ז שם וא"כ על אותה הסוכה חל שם שמים ונתקדשה ואיך יקח הסכך ויעשה לסוכה אחרת הא כבר נתקדשה כאן ובמה יפקע קדושת הסכך והדפנות מהסוכה הלז.

ובזה מיישב קושית התוס' שבת כ"ב דהקשו בהא דאמרו שם בגמ' דנוי סוכה אסור משום ביזוי מצוה, ועצי סוכה משמע דמקרא ילפינן ובשבת דף מ"ה משמע דמשום מוקצה למצותו, ולפמ"ש אתי שפיר דנ"מ אם מותר לקחת לסוכה אחרת, דמשום ביזוי מצוה לא אכפת לן דמדליקין מנר לנר דליכא משום ביזוי מצוה ולא משום אכחושי, דהרי מלבד דקימ"ל כשמואל אף גם דרב מודה בזה, ולכך כתב רחמנא קרא גבי סכך דחל שם שמים על הסוכה ואותו מקום נתקדש ואי אפשר לקחתו ממקום הלז ולקדש מקום אחר לכך שפיר אמרו דמוקצה למצותו.

בכף החיים סימן תרל"ח ס"ק נ"ז, **וכן בספר פסקי תשובה** סימן קט"ז כתבו בשם השואל ומשיב דלהלכה אסור ליטול נוי סוכה מסוכה לסוכה

ובשו"ת ציץ אליעזר חלק י"ג סימן ס"ז **תמה על זה:** דמתחילה כתב השואל ומשיב דאם הסוכה כשרה ובאה לקחת הנוי סוכה לסוכה אחרת הדבר פשוט דיש בו משום בזוי מצוה ואכחושי מצוה, אבל לאחר מיכן בסמוך לזה כשמעתיק לדבר בענין הסכך אם מותר לקחת לסוכה אחרת, ומדבר בהא דנוי סוכה אסור משום בזוי מצוה, ועצי סוכה משמע דמקרא ילפינן, כותב דהנפ"מ הוא, אם מותר לקחת לסוכה אחרת דמשום ביזוי מצוה לא איכפת לן דמדליקין מנר לנר דליכא משום ביזוי מצוה ולא משום אכחושי אבל עצי סוכה א"א לקחת מכיון דנפקא לן מקרא דחל שם שמים על הסוכה ואותו מקום נתקדש עיין שם, הרי שבכאן הסיק ההיפך ממ"ש לעיל מיניה, ופשוט ליה דבנוי סוכה מותר לקחת לסוכה אחרת כי ליכא בזה לא משום בזוי מצוה ולא משום אכחושי, ושזה דומה למה דקימ"ל בחנוכה דמדליקין מנר לנר.

ומסיק: דכך מסתבר להלכה למעשה דמותר לקחת נוי סוכה מסוכה אחת ולתלותה בסוכה אחר, ע"פ מה שמביא במשנה ברורה סימן תרל"ח בביאור הלכה ד"ה כל שמונה בשם שו"ת חתם סופר אור"ח סימן קפ"ד שמותר ליטול אתרוג התלוי בסוכה לנוי ולצאת בו, ונהי דביו"ט אסור בטלטול משום מוקצה מ"מ בחוה"מ שמותר לטלטלו ה"ה דמותר לצאת בו דמללה"נ, ועוד דהא דאסור ליהנות הוא משום בזוי מצוה וכאן ליכא ביזוי דמעיקרא הוי רק נוי מצוה והשתא מצוה גופא ומברכים עליו ע"ש, הרי דהח"ס הורה להתיר להוריד נוי סוכה משום מצוה אחרת ושליכא בכה"ג משום בזוי מצוה, והגם דכפי שמועתק בביאור הלכה יש לטעון דשם שאני משום שהעלה את הנוי למצוה גופא, אבל הרואה יראה בגוף דברי הח"ס דאין נ"מ בזה, דז"ל שם ועוד דמ"ט אסור ליטלן וליהנות בהם משום בזוי מצוה כמבואר בגמ' שבת כ"ב ובכל הפוסקים והיינו לדבר הרשות דומיא להרצות מעות נגד נר חנוכה וכיסוי דם ברגל, אבל ליטול ממצוה אחת למצוה אחרת אין כאן משום ביזוי מצוה דהרי קימ"ל מתירין מבגד לבגד ומדליקין מנר לנר, וה"ה וכ"ש כאן דמעלין בקודש וכו' עיין שם, הרי מפורש יוצא לנו מדברי הח"ס דיסוד ההיתר בזה הוא משום דמותר ליטול ממצוה אחת למצוה אחרת בדומה למתירין מבגד לבגד ומדליקין מנר לנר, ורק לשופרא דמילתא הוסיף דמכש"כ דמותר בנידונו דאיכא גם משום מעלין בקודש.

וכן בשו"ת מחנה חיים אור"ח ח"ג סימן מ"ט כתב להדיא דמותר להוריד נוי סוכה מסוכה לסוכה.

הגאון רבי אשר אנשיל שוואַרץ שליט"א

מח"ס מעדני אשר

מסכת כתובות דף צה-קא

ברכת מלביש ערומים או המלביש ערומים

בגמ': ניזונת תנן או הניזונת (כתובות צה, ב).

בתשובות רב נטרונאי גאון (או"ח סי' ט) כתב נוסח ברכות השחר, ובברכת מלביש ערומים כתב שהנוסח הוא 'המלביש ערומים'. וכן הנוסח בסדור חמדת ישראל למהר"ש ויטאל ז"ל.

כיוצא בזה הביא בספר יפה ללב (ח"א דקצ"ג ע"א) בשם כמה פוסקים, וביאר שיש בזה טעם גם על פי דרך הסוד. ועל פי נגלה כתב שהיות שתיבת העולם מסתיימת במ"ם ותיבת מלביש מתחילה במ"ם יש לחשוש שהמברך יערבב התיבות ונמצא מחסיר מ"ם, על כן הוסיפו ה' בתחילת התיבה, וכמו שכתבו התוס' (ברכות לח: ד"ה והלכתא) מטעם זה לומר בברכת המוציא 'המוציא לחם' ולא 'מוציא לחם'.

לפי זה ביאר היפה ללב הטעם שבברכת המכין מצעדי גבר, ובברכת המעביר שינה, הוסיפו ה' לתחילת התיבה כדי שלא יחסרו המ"ם, ומ"מ בברכת מתיר אסורים לא הוסיפו ה' כיון שברכה זו נתקנה על פי לשון הפסוק ה' מתיר אסורים, ולא רצו לשנות לשון הפסוק.

טעם נוסף כתב בזה (ח"ג ד"ב ע"ב) עפ"י ספק הגמ' בסוגיין בגירסת המשנה 'ניזונת תנן או הניזונת' שלצד שיש חיוב לזון את האלמנה הגירסא היא 'ניזונת', ולצד שאין חיוב לזון את האלמנה תנן הניזונת. ומבואר מכך שכשיש בתיבה תוספת ה"א הוא מפני שהדבר אינו חיוב מצד הדין. אם כך ודאי שראוי לומר המלביש ערומים שהרי בבריאת העולם, אדם הראשון וחוה אשתו לא היה להם בגדים, ולכשחטאו ונפקחו עיניהם ידעו כי עירומים הם (בראשית ג ז), ומצד הדין לא היה צריך הקב"ה לעשות להם מלבושים, ואעפ"כ מצד החסד 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם' (בראשית שם כא), על כן אין ראוי לומר מלביש ערומים בלא ה' שיש בזה משמעות שהקב"ה עושה כן מצד מדת הדין.

והנה בשדי חמד (פאת השדה כללים מערכת בי"ת סי' לז) כתב, את זה אגיד כי זה כמה עשרות שנים נהגתי בעצמי, וכן הנהגתי את תלמידי הסרים למשמעתי לומר ברכת מלביש ערומים בה"א - המלביש ערומים, וטעמי עפ"י מה שכתבו התוס' (ברכות לח ד"ה והלכתא) שבברכת המוציא יש לומר 'המוציא לחם' כדי שלא יערבב את המ' של תיבת העולם יחד עם תיבת מוציא, אולם עפ"י קבלה הסתפק שאולי יש לומר כפי הנוסח הנדפס בסידורים בלא תוספת ה'.

וכן כתב ר' יעקב סג"ל פראגער חתנו של המהר"ם שיק בספרו שאילת יעקב (סי' צח אות יג) שאין לשנות מהנוסח המקובל, והוסיף טעם לחלק בין ברכת מלביש ערומים לברכת המוציא, שבברכת המוציא יש לחשוש שהיות ורעב ללחם ימהר בברכתו ולא ישים אל ליבו להפריד בין הדבקים ועל כן תיקנו שיאמר המוציא, משא"כ בברכות השחר שאומרים אותם במתינות אין לחשוש לזה, וכן מבואר בשו"ת רבבות אפרים (ח"א סי' לו) שאין לשנות מהנוסח המקובל. וע"ע בתורה תמימה (שמות ו הערה י).

אכילה ועישון כשלבוש בתפילין

בגמ': אמר רבי יהושע בן לוי, כל מלאכות שהעבד עושה לרבו, תלמיד עושה לרבו, חוץ מהתרת מנעל, [מפני שהרואה יאמר עבד כנעני הוא, רש"י]. אמר רבא, לא אמרן אלא במקום שאין מכירין אותו, אבל במקום שמכירין אותו לית לן בה. אמר רב אשי, ובמקום שאין מכירין אותו נמי, לא אמרן אלא דלא מנח תפלין, אבל מנח תפילין לית לן בה. והיינו מפני שאם מניח תפילין לא יחשדו בו שהוא עבד, כיון שעבד אין מניח תפילין. (כתובות צו, א).

בתוס' (ד"ה אבל) הקשו שלעיל (כח:) אמרו שעבד שהניח תפילין בפני רבו לא יצא לחירות, הרי שדרכו של עבד להניח תפילין, ותירצו שמכל מקום אין עבד רגיל

בהנחת תפילין כל שעה.

בחת"ס (ד"ה חוץ) כתב לבאר דבריהם, שיש לחלק בין אדם המניח תפילין כל היום, לבין מי שאינו מניחם אלא בשעת ק"ש ותפילה, שהמניחם בקביעות מותר לו לעשות עם התפילין את כל המלאכות חוץ מלהוציא זבל על ראשו, משא"כ מי שאינו מניחם אלא בשעת ק"ש ותפילה שאסור לו לעשות עם התפילין מלאכות בזויות. ולכן עבד שאינו מניח תפילין על ראשו כל היום, אף בשעה שמניח תפילין אסור לו לעשות בהם מלאכת בזיון.

מהלך זה מבואר גם בערוך השולחן (או"ח סי' מ ס"ה) שפסק שבזמן הזה שאין הולכים כל היום בתפילין, לא נכון לאכול גם אכילת עראי בתפילין.

ובמשנה ברורה (ס"ק יט) הביא בשם השלחן שלמה להסתפק אם בזמנינו יש להמנע מאכילת עראי בתפילין.

אמנם יש שכתבו (עובר אורח לאדר"ת) שאין להחמיר בזה ובפרט אם ברצונו לישב עוד זמן מה עם התפילין, וכך נהג החתם סופר (מנהגי חת"ס פ"א אות יח) שהיה שותה קפה בעוד התפילין היו מונחות על ראשו לאחר התפילה.

כיוצא בזה כתב בשו"ת תשורת ש"י (ח"א סי' רטו) שאין להחמיר בדבר זה, ואין לעשות גזירות מדעתינו, ומ"מ סיים שם שהוא עצמו לא נהג היתר בזה מעולם.

וע"ע בשו"ת רבבות אפרים (ח"א סי' ל) לענין עישון בתפילין שיש להחמיר ולא לעשן כשהוא בפני רבים היות ונראה כזלזול בתפילין, אלא א"כ רוצה ללמוד כשתפילין על ראשו וצריך הוא לעשן, שאז יש להקל.

קנה קרקעות שעתידים להתייקר במחיר זול

בגמ': דההוא בצורתא דהוה בנהרדעא זבנינהו כולי עלמא לאפדנייהו לסוף אתו חיטי אמר להו רב נחמן דינא הוא דהדרי אפדני למריייהו (כתובות צז, א).

בסוגיין מסופר שבנהרדעא היתה בצורת, ומכרו כולם את בתיהם כדי לקנות חיטים, לבסוף באו חיטים לנהרדעא, והתברר שהספינות ובהם החיטים היו בדרך והתעכבו מפני שגדל הנהר והיו צריכים ללכת בדרכים עקלקלות. אמר רב נחמן דינא הוא שהבתים יחזרו לבעליהם ואין זה אלא מקח טעות כיון שהתגלה למפרע שכבר בעת המכירה הספינות היו בדרך לנהרדעא, ואילו ידעו המוכרים כן לא היו מוכרים בתיהם ומשעת מכירה הוה ליה טעות, וביאר רש"י (ד"ה דארבי) שהמקח בטל רק כיון שכבר בעת המכירה הספינות היו בדרך לנהרדעא, אולם אם המכירה לא היתה בטעות, כגון שחזרו בהם מוכרי החיטין לאחר שמכרו אלו בתיהם או שבאו חיטים ממקום אחר ובשעת המכירה עדיין לא נעקרו ממקומם, אין המכירה בטלה. ומתחדש כאן שאפילו לפי ההו"א שלא הדרי זביני מ"מ אם התברר עכשיו שהמקח לא עומד להתקיים, המקח בטל.

עפ"י זה כתב בספר יהושע (פסקים וכתבים סי' קכא, הו"ד בד"ג כלל ה אות ח) להוכיח שחלפני כספים ששמעו על פקודה שיצאה מאת המלך על מעות מסויימים שהתייקרו, והלכו למקום אחר ששם עדיין לא שמעו מפקודה זו והחליפו אצלם מעות אלו לפי השער הישן, הרי זו הונאה וצריכים הם להחזיר את המעות, כיון שכבר בעת מכירתם השער התייקר.

כיוצא בזה נשאל בשו"ת משפטים ישרים (ח"א סי' קעט) בראובן שמכר לשמעון פרוטות להוליכם לעיר פאס, ואמר לו שבפאס פרוטות אלו שוים כך וכך, לאחר המכירה שלח אליו הקונה אגרת מעיר פאס, שמעות אלו הוזלו מאד ורוצה להחזירם. בתשובתו כתב המשפטים ישרים שאם הקונה טוען שכבר בעת המכירה מחיר המעות ירד, לכו"ע הוא מקח טעות כמבואר בסוגיין שכל שלא נתחדש דבר אחר המכירה כי אם חסרון ידיעה מיקרי מקח טעות לכו"ע.

על פי זה כתב בשו"ת קנין תורה בהלכה (ח"א סי' יד) שאדם שמכר לחבירו קרקעות במחיר זול, ולאחר זמן התברר שכבר בעת המכירה קרקעות אלו היו שווים יותר מחמת שהוחלט ע"י הממשלה לבנות שם שיכון וכיוצ"ב שדבר זה מייקר את הקרקע, כשהיה בשעת המקח יכול לבטל המקח וכשלא רוצה לבטל המקח דן בדיני אונאה בקרקעות. ועיי"ש שדן אם מותר לאדם שיודע שמחיר הקרעות עומד להתייקר [ודבר זה עדיין לא ידוע לכל] לקנותם במחיר זול.

ועיין בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ק ח"ג סי' נב) שכתב 'כל שכבר קיבל העסק ואח"כ רוצה לחזור, בודאי אינו יכול לחזור, ועבודתו מחנכתו שכבר לקח העסק ועשה בזה כאדם העושה בשלו זה מקרי קנין, ומה שרוצה לחזור בשביל שבא אח"כ פטענט

חדש, הנה כל שבעת שעשה העסק לא היה הפטענט הלז בוודאי אינו יכול לחזור בו, אבל אם גם בעת ההוא כבר יצא הפקודה מקיר"ה רק שלא נודע בגלוי, אז זה הוה שכירות בטעות, ועיין בכתובות (בסוגיין) לסוף אגלאי מלתא דארבא בעקילו הוה קיימי, ודבר זה יוכל להתברר אם יראו מתי יצא הפקודה'. וע"ע בדברי יעקב (חו"מ סי' עט), ובאמרי יושר (ח"ב סי' קנה).

שליח שקיבל כרטיס טיסה חינם

בגמ': איבעיא להו אמר ליה זבין לי ליתכא ואזל וזבין ליה כורא מאי וכו' (כתובות צח, ב).

בסוגיין מבואר שאדם ששלח שליח לקנות לו פירות, והמוכר נתן לו פירות יתר על הדמים ששילם לו, אם הפירות אין להם מחיר קבוע כל הפירות שייכים למשלח, אך אם יש להם מחיר קבוע תוספת הפירות שנתן המוכר יתר על הדמים שייכת גם למשלח וגם לשליח.

בראשונים נחלקו בטעם שהמתנה שייכת לשניהם אם הוא משום שאנו מסופקים בכוונת המוכר למי רצה ליתן את המתנה, ולכן עליהם לחלוק בה. או שמא מן הדין הכל לשליח והואיל שהמתנה באה אליו בגרמת בעל המעות על כן חולקים הם במתנה. בין שני טעמים אלו ישנה נפקא מינה, באופן שהמוכר אמר במפורש שרצונו ליתן את המתנה לשליח, שלביאור הראשון וודאי שהמתנה שייכת רק לשליח שהרי אין כל ספק שרצה ליתן לו את המתנה, ולביאור השני עליהם לחלוק במתנה כיון שמ"מ המתנה באה לשליח בגרמת המשלח.

וברמ"א (חו"מ סי' קפג ס"ו) פסק שבמקום שהמוכר אמר שנותן את המתנה לשליח הרי היא שלו, אולם הט"ז (שם) חלק, ועיין בש"ך (ס"ק יב).

והנה בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' שה) נשאל בדינו של שליח שנוסע עבור חבירו לחו"ל ובעבור שקנה כמה כרטיסי טיסה קיבל השליח מחברת התעופה כרטיס טיסה בחינם, אם כרטיס זה שייך לו או למשלחו.

והשיב, ודאי שכרטיס זה שייך למשלח היות ואין זה כלל מתנה, אלא עסק מכירה ומשא ומתן גרידא שכל מי שמשלם על כמה כרטיסים מקבל כרטיס סיטה חינם, שדבר זה הוא עסק מסחרי עבור חברות התעופה, ופשיטא שזה שייך לבעל המעות שהמציא להחברה רווחים אלו. ומה שדנו בגמ' אם המתנה שייכת לשליח או למשלח אין זה אלא באופן שהמוכר נתן מתנה גרידא.

אמנם אם יש כמה חברות נסיעות ואין המשלח מקפיד באיזה יסע השליח והשליח בחר בחברה כזאת שהיא נותנת פרס הנ"ל, ושאר החברות אינם נותנות פרס זה, באופן זה השליח המציא את הרווח, ויש לדון אם יש לשליח זכות בזה. וע"ע בשו"ת זקן אהרן (סי' קלט).

הטעם שמגילת אסתר נקראת 'אגרת'

במשנה: אבל אם עשו אגרת בקורת ביניהן וכו' (כתובות צט, ב).

במשנה. שום הדיינין שפיחתו שתות או הוסיפו שתות, מכרן בטל. רשב"ג אומר, מכרן קיים, אם כן מה כח בית דין יפה. אבל אם עשו אגרת בקורת ביניהן, אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה - מכרן קיים.

וביאר רש"י (ד"ה אגרת) אגרת בקורת - הכרזה ולשון בקורת שמבקרין אותה בני אדם ע"י הכרזה.

והנה **התו"ט** (פי"א מ"ה) כתב שכל הקונה או שהחליט שרוצה לקנות, ניחא ליה שאנשים יקראו את השטר כדי שכולם ידעו שעל ידי הבית דין ובדקדוק היתה הקנייה, כדי שלא יבא לידי בזיון וקצף רב, הואיל והמכר לא נעשה מן הבעלים עצמם ויש מקום לחשוש שיצא עליו קול רע, ולפיכך נוח לו ביותר שזה השטר יהא קרוי גלוי לכל, לכך קראוהו אגרת שכן דרך אגרת לפשטה ולא לסתמה, וכמו שכתבו הפוסקים בשם רב האי בקריאת המגילה שפושטה כאגרת ולא כרוכה כספר תורה.

ובנפש חיה (סי' תרצב) כתב ש'אגרת' הוא מלשון 'אוגר בקיץ' שמשמעותה איסוף וקיבוץ, אף הכזרת בית דין נעשית בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ששם מתאספים אנשים. ולפי"ז מגילת אסתר נקראת אגרת, על שם שנקראת ברוב עם.

חתימת החתן על הכתובה

בגמ': אלימא מילתא דשטרא כמאן דאמר להו אתם עדים דמי וכו' (כתובות קא, ב).

הנה מצאנו שני סוגי שטרות של התחייבויות ממוניות. א' שהמחייב עצמו כותב וחותם חייב אני לך מנה כמבואר בסוגיין. ב' שעדים מעידים בתורת עדות על קבלת קניין של המתחייב על התחייבותו שנערכה בפניהם.

ולעניין שטר כתובה מבואר בפוסקים דעות שונות אם השטר עצמו הוא שטר התחייבות של החתן, או שקבלת הקניין היא המחיבת אותו אלא שבשטר הכתובה יש את חתימת העדים על שקיבל החתן התחייבות זו בקניין. ואכן נוסח הכתובה המצוי בידינו הוא, שהעדים מעידים על התחייבותו של החתן. ולכאורה לפי זה אין צריך החתן לחתום על הכתובה, אמנם מבואר בדעת כמה מן הפוסקים שראוי שהחתן עצמו יחתום על הכתובה, כדלקמן.

בספר **נהר מצרים** (כתובות סעיף יב) כתב 'במצרים המנהג פשוט שהחתן ג"כ חותם בכתובה הן בהעיקרית והן בהעתק, ואם אינו יודע לחתום חותם בעדו איש אחר במסירת הקולמוס, וכן הוא מנהג עיה"ק ירושלים ת"ו, וכן הוא מנהג נ"א יע"א, וכמ"ש ראח"ג בספר נוה שלום (כתובות אות ח), וביותר צריך ליזהר האידנא שעל פי משפטי הערכאות הוא בריא בחיובא שהחתן יחתום בעצם ידו על שטר הכתובה, הא לאו הכי יש לפקפק בחוזק הכתובה על פי נימוסיהם כידוע'.

ובספר **שם חדש** (על היראים בפתיחת הספר), כתב שהיה הדבר ידוע ופשוט דמנהג ירושלים שבכתובה חותם החתן בעצמו.

כך מבואר גם **בשו"ת תשב"ץ** (ח"ד טור השלישי סי' א) שכתב בתוך דבריו, עוד ראיתי להודיעך שיש כאן תקנה שהחתן חותם בכתובה ויש בזה תקון גדול שאם לא ימצאו לקיים עדי הכתובה וימצאו ב' עדים לקיים חתימת החתן הרי הוא כאלו נתקיימה חתימת העדים ואינו נאמן לומר פרעתי וגובה מן היורשים וטורף מן הלקוחות כדין שטר מקוים, וכתב עוד שזה לא מהני אלא כשחותם החתן בעצמו ולא כשיצוה לחתום.

אולם בספר נהר מצרים מבואר שאם החתן אינו יודע לחתום, חותם בעדו איש אחר במסירת הקולמוס.

עוד כתב **התשב"ץ קטן** (דיני כתובה סי' תסה) 'כמו שנאמר ויכתבם על שני לוחות אבנים ויתנם אלי, כך החתן חותם ונותן הכתובה מידו'. ומבואר מדבריו שעניין חתימת החתן על הכתובה יש לו מקור אף מתורת הסוד.

ובספר כתובה כהלכתה (שביבי אש סי' ז) האריך להוכיח מגדולי הראשונים והאחרונים שראוי לכתחילה שהחתן יחתום על הכתובה.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' רפה) ג"כ כתב לדון אם ראוי והגון שיחתום החתן על הכתובה. וכתב שכן נראה מדברי מהרי"ל (הל' נשואין ס"ק יד) וכן מפורש בתשובת מהר"י וויל (סי' קג) שבכל אותם המדינות נוהגים שהחתן חותם הכתובה וכשמוצאים שמכירים חתימת החתן סגי, והוסיף שם וכן הייתי נוהג באותם מדינות. אבל במדינה זו החתנים אינם נוהגים לחתום. והנחלת שבעה (סי' י"ב ס"ק ע"ג) הנהיג כן סתם.

וסיים השבט הלוי שהמעיין בפסקי רבותינו הנ"ל יראה שהיו בזה חילוקי מנהגים בין המדינות, אבל צאצאי אשכנז, ינהגו כן, שהרי הרמ"א ורבותינו נמשכים תמיד אחריהם, וגם בספר נחלת שבעה נמשך אחריהם למעשה, ואנו עושים בעניני כתובה ושטרות על פיו, על כן יש לנהוג כן לכתחלה עכ"פ, וכן אני נוהג אם אפשר, בלי לערער על האחרים.

הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ זי"ע
המגיד מקאזניץ, בעל עבודת ישראל
י"ד בתשרי תקע"ה

הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ זי"ע נולד בשנת תצ"ג באפטא, לאביו רבי שבתי. הוא נולד בברכת מרן הבעש"ט זי"ע, ולפי בקשתו נקרא ישראל.

בגיל צעיר נתקבל לתלמיד אצל הג"ר דב בעריש כ"ץ אב"ד אפטא, ונתעלה לגאון אדיר בתוה"ק.

לאחר נישואיו עבר להתגורר בעיר מגורי חותנו - פשיסחא, שם התגורר המגיד הרה"ק רבי אברהם משה מפשיסחא מתלמידי הבעש"ט.

המגיד מקאזניץ דבק בו ולמד ממנו הרבה תורה. כן הסתופף בצל רבותיו הק' המגיד הגדול ממעזריטש, הרבי ר' אלימלך זי"ע, הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג והרה"ק מבארדיטשוב.

בשנת תקכ"ה לערך נתמנה לכהן כמגיד בקאזניץ, ולאחר הסתלקות הרבי ר' אלימלך החל להנהיג עתו בקאזניץ, כשגדולים וטובים מכתתים רגליהם להסתופף בצל קדשו ורבים נושעים מברכות קדשו.

בערב חג הסוכות תקע"ה נסתלק לחיי העוה"ב ומנו"כ בקאזניץ.

השאיר אחריו ברכה ספרי קודש: "עבודת ישראל" עה"ת, "אור ישראל" על תיקוני זהר, "נר ישראל", "תהילות ישראל" על תהלים, "גבורות ישראל", "בית ישראל" על הש"ס ועוד, כן נדפסו בס' "כתר כהונה" מתשובותיו לבעל ה"הפלאה".

זהירותו מנדנוד חטא

מנהגו בקודש של הרה"ק המגיד מקוזניץ זיע"א היה, שלא הרשה לנשים צדקניות לפקוד את ביתו. פעם אחת לא עמד המשמש בקודש על משמרתו ליד הדלת. באותה שעה רצתה אשה זקנה להיכנס אל הקודש פנימה, וכיון שלא הכירה את מנהגי המקום נכנסה לפי תומה אל חדרו של המגיד. ויהי כאשר הרגיש המגיד בדבר לא התמהמה לרגע, ועל אף היותו בטבעו איש חלש מאד, ניגש תיכף אל החלון כדי לקפוץ משם. ברגע האחרון הספיק הגבאי להגיע ולמנוע בעדו מלעשות מעשה. בשעת הכושר שטח הגבאי את תדהמתו לפני המגיד, שלכאורה לא היה אז שום מקום מכשול, שהרי האשה זקנה היתה, ולאידך גיסא הרבי חלש וחולה, ומדוע א"כ היה מוכן ומזומן להסתכן ולקפוץ מן החלון.

נענה לו המגיד בחריפות: 'וועז דער יצר הרע קאמאנדיוועט ווערט זי יונג און איך געזינד', פירוש: כאשר היצר משתולל מתהפכת הזקנה לצעירה ואני נהיה מחולה לבריא אולם. ללמדנו כמה ברחו צדיקים מן החטא כמטחוי קשת.

(ספיר ויהלום פר' לך לך תש"פ- להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

'קוגל' - של שלום בית

אל הרה"ק רבי ישראל מקוזניץ זיע"א באו פעם איש ואשה על מנת שיסדר להם גט. התחיל רבי ישראל לשדל אותם בדברים שיתפייסו ויעשו שלום ביניהם, אבל הבעל שהיה איש תמים והדיוט עמד בשלו וטען: אי אפשר לי בזה לפי שהיא אינה מניחה אותי ליהנות הנאה מרובה מהפשטידא של שבת ולקיים כדבעי מצות עונג שבת, הלוא כל ימות החול הריני עובד קשה כדי להרוויח פרנסתי, ובאכילתי אני מסתפק בפת יבשה בלבד, ואני מקמץ ומצמצם בימות השבוע כדי שאוכל לענג את השבת כהלכתה. והנה כשאני בא מבית הכנסת, הריני מקדש על הכוס ונוטל את ידי, אני אוכל כבד מרוסק עם בצל, דגים ממולאים, טשולינט, ואחרי כן בשר ודווקא מנה יפה, ולאחר מכן, כשעולה הפשטידא על השולחן שוב אין לי כל תיאבון, וכמעט שאין לי כל הנאה מן הפשטידא. ועתה, סיים הבעל את דבריו, יאמר נא רבינו, כיצד יכול אני לגור בבית כשמשביתים לי את כל עונג שבת שלי.

חיוך קל עבר על שפתי המגיד מקוזניץ והוא פנה אל האשה לשמוע את תשובתה.

רבינו הקדוש, השיבה האשה, בעלי תיכף אחרי שהוא מקדש על היין בקידושא רבא הרי הוא דורש להעלות על השולחן את הפשטידא, ואילו אני, מנהג אבותי בידי, שמתחילה אוכלים כבד מרוסק עם בצל, דגים ממולאים, טשולינט, ואחרי כן בשר, ומסיימים בפשטידא.

אם כן, פנה אליהם רבי ישראל ואמר: מצאתי עצה טובה להשלים ביניכם. מעכשיו יכינו מערב שבת שתי פשטידות, אחת אחרי הקידוש והשניה בסיום הסעודה. מצאה העצה חן בעיני האיש ונתפייסו, ומאז הנהיגו גם בבית המגיד מקוזניץ להכין שתי פשטידות, ואותה הפשטידא שנועדה לאכלה לאחר קידוש היום היו קוראים בבית המגיד בשם 'פשטידא של שלום בית'.

(ספיר ויהלום פר' בחקותי תש"פ- להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל
אבד"ק טארנא בעל אמרי יושר
ט"ו בתשרי תרפ"ו

רבינו נולד בהרימלוב שבגליציה (כיום באוקראינה), לאביו הג"ר רבי אהרן יהודה, דור חמישי לט"ז.

למד אצל מו"ר הגה"ק יעקב ווידנפלד, בעל "כוכב מיעקב". לאחר שעזב המהרש"ם את העיר יאזלובייץ, התמנה רבינו הגר"מ לרב העיר, וכיהן בה עשרים ושבע שנים. לאחר מלחמת העולם הראשונה התמנה לרבנות בטארנא.

התפרנס בדוחק גדול, אך עובדה זו לא הפריעה לשקידתו. מיעט לעסוק בצורכי ציבור וגם דחה הצעות רבנות של ערים גדולות.

היה מרבני גליציה המפורסמים בדורו. היה חסידם של הרה"ק רבי דוד משה מצ'ורטקוב, ובנו הרה"ק רבי ישראל מצ'ורטקוב. אדמו"רים רבים שלחו אליו שאלות הלכתיות.

רבינו נתבקש בישיבה של מעלה בט"ו בתשרי שנת תרפ"ו, בשהותו בסוכה, ונקבר בטארנא.

איך הציל את בני עירו מחשש 'לכם' בלולב

עובדא נפלאה התרחשה בעיר טורנא, שהתהוותה שאלה גורלית ביום טוב הראשון של סוכות, והיה חשש שלא יהא בידי הקהל ליטול לולב כדת היום, והכי הוי עובדא: בימים ההם כשבא הגה"ק רבי מאיר אריק לכהן כאב"ד בעיר טורנא לא היו בידי הקהל כי אם סט אחד של ד' מינים, שהיה מופקד אצל השַמש של העיירה, וכך במשך היום מנץ החמה ועד לשקיעה עברו כל אנשי העיר בסך ונטלו לולב כדת וכדין. כמובן שבגדול החל ובקטן כילה. השַמש שרצה שבניו הקטנים יספיקו ליטול לולב לפני השקיעה, עוררם לפנות בוקר ומיד עם 'אור הבוקר' נתן להם לקיים מצות הנטילה, קודם שהספיקו ראשוני הבאים להגיע לביתו.

כשהתגלה הדבר שהשמש הֶקנה לבנו הקטן את הד' מינים, התחילה מהומה רבתית דהרי אמרו חז"ל (סוכה מו:) שלא יַקנה האדם ביום הראשון של סוכות את הלולב לבנו הקטן, משום שהקטן יכול רק לזכות בלולב מדרבנן אבל אינו יכול להקנותו בחזרה, וביום הראשון כתיב "ולקחתם לכם" שאין יוצאים ידי חובה אלא בלולב השייך לבעליו.

בקיצור, אין לבני העיר טורנא לולב שיכולים לצאת בו ידי חובתם, הריצו במהירות את השאלה לרב החדש הגר"מ אריק, מה עצה יוכל לעוץ להם.

הרב החדש מטורנא ענה להם בתוך כדי דיבור תשובה פשטנית וגאונית כאחד, אין בזה שום חשש ובעיה של "לכם", מפני שהשַמש קיבל סמכות בתורת שליחות מבני העיר להקנות לכל אחד ואחד את הלולב על מנת להחזיר, וקיימא לן ששליח יכול רק לתקן ולא לקלקל – "לתקוני שדרתיך ולא לעוותי" (עי' קידושין מב:), ובמילא לא היה יכול להקנות הלולב לבנו כלל וכלל, והכל בא על מקומו בשלום.

הדרשה הראשונה שנשא בתור רב בטארנא

סיפר הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל בשם רבו הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, שהיה נוכח שם בשעת מעשה: בדרשה הראשונה שנשא הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל לאחר עלותו על כסא הרבנות בעיר טארנא פירש את הכתוב (במדבר טז יא): 'וְאַהֲרֹן מַה הוּא כִּי תלִינוּ עָלָיו', על פי דברי הגמרא (עירובין סה:) שבשלשה דברים אדם ניכר: בכיסו בכוסו ובכעסו. והנה קרח ועדתו חלקו על אהרן באמרם שאינו ראוי לכהונה גדולה, ולזה היה צורך להעמידו על המבחן כדי לידע מהותו. אמנם 'בכוסו' אי אפשר היה לבוחנו כי הכהנים אסורים להיות שתויי יין. כמו כן לא יכלו להכירו 'בכיסו' שהרי דרשו חז"ל (יומא ח.) על הפסוק (ויקרא כא י) 'והכהן הגדול מאחיו' – 'גדלהו משל אחיו', נמצא שאהרן הכהן היה גדול מכולם בעושרו. **ולכן אמר משה רבינו 'ואהרן מה הוא', אם תרצו לעמוד על דעתו ומהותו של אהרן, העצה לכך היא 'כי תלינו עליו', בעת שתריבו עמו תוכלו לראות שפלותו וצדקותו.**

סיים רבי מאיר אריק ואמר לשומעי לקחו: תדעו לכם שבשעה שהרב יושב במנוחה אי אפשר להכירו מי הוא, ודוקא כשיש עליו מחלוקת ניכרת מהותו. היה זה בבחינת 'ניבא ולא ידע מה ניבא', כי כאמור מיד לאחר הופיעו בשערי העיר קמו עליו ביתר עוז מתנגדים רבים, אשר חלקם נלחמו מתחילה נגד התמנותו, ומשלא עלתה בידם למנוע את המינוי הרם המשיכו ברוע מעלליהם ועמדו למכשול בדרכו על כל צעד ושעל. אלא שהרב בפקחותו בענוותנותו ובמידותיו הנאצלות עמד גם בנסיון זה והבליג בגבורה כל עוד לא היו הדברים נוגעים לכבוד שמים.

(ספיר ויהלום פר' קרח פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי מרדכי לייפער מנדבורנא זי"ע

ט"ו תשרי תרנ"ה

אורו של הרה"ק רבי מרדכי נולד בשנת תקפ"ה ביום י"ט אייר, בעיר בישטנא בבית אביו, הרה"ק רבי ישכר בער מנדבורנא זיע"א.

משנות נעוריו, הצטיין בהתנהגותו, בדרכו הקדושה, בתפילותיו הארוכות ובהתמדתו העצומה בלימוד התורה במסירות נפש ממש תוך שהוא מדיר שינה מעיניו וכל כולו קודש קדשים לה'.

דודו זקנו הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זיע"א, היה מחבבו ביותר ומראה זאת בכל הזדמנות לעיני כל, מרבה לדבר אודות נשמתו הגבוהה. כאשר פגש באבי רבינו אמר לו, מבקש אני ממך שתשגיח עליו, הוא ממעט באכילה.

נתייתם מאביו בגיל רך, ומאז גדל בבית דודו זקינו הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן, אשר הסמיכו להיות בעל רוח הקודש ופועל ישועות לאלפים, לפי הוראת דודו, נסע בזאת חנוכה תר"ט להרה"ק מרוזין זי"ע שגם הוא סמך ידיו עליו.

כיון שאחיו הגדול הרה"ק רבי אהרן אריה לייב זיע"א הנהיג עדתו בנדבורנא, נדד רבי מרדכי בכמה קהילות בגאליציא, עד שהתיישב במארמרוש שבהונגריה בשנת תרכ"ה בעיירה בושטינא.

צדיקי דורו העריכוהו כעובד ה' מופלא, סלל דרך בחסידות משלו אשר רבים לא הבינו, היה למעלה מן הזמן בתפילותיו וגם בסעודותיו. חלונות ביתו אטומים היו בקרשים, ונרות גדולים דלקו בו, כאשר אין היושבים בו יודעים אם יום או לילה עתה.

סעד ליבו פעם ביום, והמעיט באכילתו ביותר, אכל מאכלים שאחרים לא היו מסוגלים לאוכלם, שתה מים בלבד, לפעמים לא נגע במזון כלל, וסעודות כל השבוע הצטברו על שלחנו עד ערב שבת קודש. כמעט שלא ישן. חי בענווה ובצמצום ונהג בפרישות ובנקיות. בעל צדקה גדול, את כספו חילק לעניים, ותושבי עיירתו קיבל ממנו חינם עצים להסקה.

עמל להשריש אמונה בקרב הבאים אליו, נסע למקומות רבים לקרב יהודים, ופיזר הון תועפות למזונותיהם ולכל מחסורם.

בשנה האחרונה טרם הסתלקותו מן העולם, אמר, הלא הקב"ה מקיים כל התורה, איך מקיים השי"ת מצוות אתרוג. אלא השי"ת לוקח אליו את הצדיק הנמשל לאתרוג הדר, ומריח ממנו, אז הוא מקיים מצות אתרוג. איש מהנוכחים לא הבין למה ירמזו דבריו הקדושים.

מספר חודשים טרם הסתלקותו, אירעו כמה רעידות אדמה

באזור. רבינו התבטא, "נתוודע לאדמה את מי עתידין להטמין בתוכה, והחלה לרעוד מרוב פחד".

ביום כיפורים האחרון, עמד והכריז בפני קהל עם ועדה, "יש לא עלינו גזירה קשה על כלל ישראל, האם אי מי מוכן לקחת זאת עליו, להיות כפרה עבור כלל ישראל". איש לא ענה, כולם נבהלו וניתק הדיבור מפיהם, ארכובותיהם דא לדא נקשן.

רבינו חזר על דבריו שנית, ואחר כך אמר "נו", חזר בשלישית, ולא נענה. אחר כך אמר בזה הלשון, פעם ראשונה, ושתק קמעא, פעם שניה, שוב שתק מעט ואמר, פעם שלישית. אף אחד לא הבין כוונתו, אך ביום א' דסוכות, נוכחו הכל לעדת שהרבי לקח על עצמו להיות כפרה עבור כלל ישראל.

כשאמר "השכיבנו" בליל ראשון של חג הסוכות תרנ"ה, חש בליבו ונפל לאחוריו, הביאוהו למיטתו והרופאים קבעו שזוהי התקפת לב. רבינו צעק בקול שהוא מקבל את יסוריו באהבה, הרבנית מיהרה אל החסידים שיתפללו עבורו, ורבינו אמר שלא יצעקו, כי קולם מבלבל אותו.

הביאו לו שני אתרוגים, נישקם ובכה, ואז שלח לקרוא למשמשו ר' חיים יצחק שיינר לומר לו את צוואתו. משעה אחת עשרה בבוקר לא דיבר, ואחר חצות נסתלק מיד, בלי גסיסה. אוהלו נבנה מעצי סוכתו.

ציונו הקדוש מפורסם לדורות עד עצם היום הזה כמקום פקידה לכל חולה ומר נפש. בשנים בהן הרסו הערלים את כל הקברים באזורו, ניסו להוציא כמה אבנים מקברו ונענשו על כך, ומאז לא העיזו לגעת בציונו של ולא נגעו אף בקצהו. דברי תורתו נאספו בספר 'מאמר מרדכי'.

הנהגתו הקדושה בימי חג הסוכות

בחג הסוכות לא יצא רבינו מסוכתו, את תפילותיו ושולחנותיו הקדושים, עורך היה בסוכה. בתפילות ובפרט בעת הנענועים בהושענות, עמד בלהב אש קודש, כשהוא מוסר נפשו לפעול ישועות גדולות ונשגבות עבור כלל ישראל.

מדקדק היה במצוות לקיים כל מצווה ומצווה כראוי בכל פרטיה ודקדוקיה, במיוחד במצוות ארבעה מינים. מידי שנה רכש כמה ארגזים מלאים אתרוגים, עד שמצא אתרוג מהודר בתכלית ההידור עבורו.

כמו כן היו קונים ארגזים מלאים לולבים לצורך כל ימי החג. כי בעת נענועיו היה הלולב נשבר כשהחל לנענעו מרוב התלהבות אש קודש שיקדה בו, על ידו עמד הגבאי, וכאשר נשבר הלולב, החליפו בלולב חדש.

שנה אחת לא מצא אתרוג כאוות נפשו הטהורה, לאחר שברר לעצמו אתרוג כלשהו, ניגש עמו לארון הקודש קודם יום הכיפורים, הכניסו ואמר בזה הלשון, "אם מרדכי'לה יחזור בתשובה, יהיה לו אתרוג נקי".

וראה זה פלא, במוצאי יום כיפור ניגש לארון הקודש והוציא את האתרוג, והנה הוא נקי ומהודר כאוות נפשו.

(רזא דעובדא)

היה נוטל לולב ארוך - לרמז שיהיה לנו חיים ארוכים

הקפיד לטול לולב שארכו ט' טפחים, ואמר רמז על זה שכן מצינו בציצית. כשם שבציצית על הענף להיות שני פעמים כמו הגדיל שהוא מקום הכריכות והקשרים, כי שיעור הגדיל ארבעה גודלין, שהוא שליש מהענף. כך גם בלולב, צריך להיות החלק שמעל ההדסים והערבות, שני פעמים כמו החלק שבתוך ההדסים והערבות. הם צריכים להיות ג' טפחים, ולמעלה הלולב פעמיים כמותם, ששה טפחים. לכן שיעור הלולב ט' טפחים.

ואם תאמר, מנין לנו ללמוד את הלכות הלולב מהציצית, באשר ציצית בגימטריא תרי"ג עם ה' קשרים וח' חוטין כמו שמובא במדרש תנחומא, וכן האתרוג עם הג' מינים בגימט' תרי"ג. על הלכה זו אמר, שהיא אחת מההלכות עליהן אמרו חז"ל שנשתכחו בימי אבלו של משה רבינו.

'לולב' בגימטריא 'חיים', על כן מן הראוי לו שיהא ארוך, בזכותו יהיו לנו חיים ארוכים.

(אוצר פניני החסידות)

לימוד קודם התפילה בשבת קודש בחינת גן עדן העליון

מרגלא בפומיה דהרה"ק **רבי מרדכי מנדבורנא** זיע"א ('אורות מרדכי' עמוד עג. וראה 'בית אהרן' ליקוטים): **שהלימוד קודם התפילה במשך כל ימות השבוע הוא בבחינת גן עדן התחתון, ובשבת קודש הלימוד קודם התפילה הוא בבחינת גן עדן העליון,** ולכן הזמן אז יקר מאוד וחבל על כל רגע ורגע שהולך לאיבוד. ותמיד הזהיר על חשיבות הזמן קודם התפילה.

(ספיר ויהלום פר' האזינו ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגאון רבי שמריהו יוסף נסים קרליץ זצ"ל
בעל חוט השני
כ"ג בתשרי תש"פ

הגאון רבי ניסים זצ"ל, נולד בקוסובה שבבלארוס, לאביו הג"ר רבי נחום מאיר קרליץ, ולאמו אחותו של מרן החזון איש. עלה לארץ ישראל עם הוריו בשנת תרצ"ו, למד בישיבת תפארת ציון ובישיבת לומז'ה. תקופה קצרה לאחר פתיחת ישיבת פוניבז' בבית הכנסת "הליגמן", עבר ללמוד בה בהמלצת דודו מרן החזון איש. בשנת תש"א נישא לבתו של הג"ר צבי קופשיץ מירושלים, נינתו של הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל רבה של ירושלים.

בשנת תש"ט עם פטירת אביו מונה תחתיו כראש כולל חזון איש וכרב בית הכנסת הליגמן.

בתשכ"ח הקים את בית דין צדק בני ברק בעידודו של מרן הסטייפלר זצ"ל. כשזהו הבית הדין הפרטי הגדול בעולם והוא מונה עשרות דיינים בכמה הרכבים.

בשנת תשל"ב מונה לחבר בוועד הישיבות ובמשך שנים היה נשיא הוועד לצידו של מרן בעל שבט הלוי זי"ע. בשנת תשל"ו מונה לרב שכונת רמת אהרון בבני ברק. בשנת תשל"ז מונה לחבר במועצת גדולי התורה.

נתבקש לישיבה של מעלה, במוצאי שמחת תורה, כ"ג בתשרי שנת תש"פ.

עם שכנים צריך לדעת לחיות טוב ובשלום

פעם ניגש אל מרן הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל אחד משכניו וטען שהרב גרם לו נזק, כיון שסיידו בביתו של הרב ושפכו את שאריות הסיד לביוב ונוצרה סתימה, וביקש את דמי התיקון בסך שש מאות שקלים.

רבינו שילם לו מיד ואחר כך אמר: "האמת - יש שלוש סיבות שאני פטור: א. כששופכים סיד זה לא עושה סתימה - זה נשטף. ב. קו הביוב של השכן הוא בצד השני של הבנין ולא משותף עמנו. ג. כלל לא צבענו את הבית..."

שאלוהו: "אם כן, למה הרב שילם?" והוא השיב: "עם שכנים צריך לדעת לחיות טוב ובשלום".

(גליון איש לרעהו 1088)

סעיף קטן בספר חזון איש שנכתב במשך שבועיים, 3 מילים בכל יום!

בהקדמת ספרו 'חוט השני', סיפר רבי ניסים מעשה נפלא, כנודע שהוא היה ממקורביו ובני ביתו של מרן החזון איש זי"ע, והזכיר שמרן החזו"א היה חלוש מאד, והיה מבקר בביתו של רבי ניסים כדי לבקר את אחותו שהיא אמו של רבי ניסים, והחזו"א מרוב חולשתו היה הולך לאט לאט. ואמר לו לרבי ניסים, עמוד וראה אילו לא היינו מתחילים ללכת כלל, מחמת חולשתי הגדולה, לא היינו מגיעים לביתך כלל, כיון שהתגברנו ואנו הולכים לאט לאט, בסוף מגיעים.

וסיפר רבי ניסים שאח"כ הבין את דבריו אלו גם בדרכו הנורא בלימוד התורה במסירות נפש. ומעשה שהיה כך היה: לאחר שעבר החזו"א התקפת לב, הזהיר הרופא שאסור לו להוציא דיבור אחד מפיו. אחר זמן חלה הטבה קלה בבריאותו, והתחיל לדבר כמה מילים בודדות בכל יום, וצוה עלי להביא המחברת שלו לכתוב חידוש בדברי תורה, ואמר לי ג' תיבות שנתחדש לו בהלכות לש בשבת. למחרת צוה עלי עוד פעם להביא את המחברת, ואמר לו עוד ג' תיבות בחידוש זה. וכן בכל יום ויום, במשך שבועיים כתבתי בכל יום ג' תיבות, והוא בחזו"א הלכות שבת סי' נ"ח ס"ק ט', בד"ה 'סימן שכ"א', כל זה נכתב ע"י רבי ניסים במשך שבועיים, ג' תיבות ביום...

סימן שכ"א סעי' י"ב לפיכך מותר לגמור שחיקת הריפות כו', כתב בא"מ בשם מהרוניס ז"ל ומ"מ יש ניהגו שלא לעמוד בכך, ולמנם בתשובת הר"מ שכבישל כ"י מביאלה בהגדול דמותר לעמוד בכך, וכמ"כ הב"ח, ומ"ש בשהר"מ בתיכולו חזר בו ממה שדין ליכול מריפה בכך הניח בהגדול בגמ' ולין יתכן שהר"מ כותב לביתר דבר שליכולו מפורש בגמ', ונראלה דכשם שביכולו מפקישתו ממלאכת עתונה כיון שמחיתו מותר ולין שם מלאכה עלה כמו כן גלו שם ניטב עלה ומיכו אם הריפות יביטות לפשר דלשבור ליתן עליהן מבקר ולערבם ומיכו אם יש מקלת מבקר מש"ה נראלה דמותר להוסיף בכך ולפי זה כל דלמרו שבת קמ"ל פ' סומטו אדם לשכול על מנגיס לתוך הקדירה כיינו אפילו לערב ולפ לעתוך בכך, מיכו בהבשיל בלא"ה גם ניין ניטב שלין במשקה מדבק את הפשור אלא לדרבה מרכך את הטבל וכמ"ש לעיל.

התלום מספר חזו"א - הסעיף שנכתב כמה שבועות ביגיעה עצומה

כמו כשהלך לבקר את אחותו מרוב חולשתו הלך לאט לאט, ובסוף הגיע, כך כשהיה יכול לדבר רק ג' תיבות בלבד, הוציא בכל יום ג' תיבות בלבד. אין לשער מעלת ס"ק הזה, תורה שלמדתי באף, בכל יום ג' תיבות, ובסוף הוציא את החידוש מן הכח אל הפועל, ונשאר החידוש הזה לכל הדורות.

מתוך שיעור הגרמ"י רייזמאן שליט"א

הרה"ק רבי יעקב יוסף הכהן מפולנאה זי"ע

בעל תולדות יעקב יוסף

כ"ד בתשרי תקמ"ד

הרה"ק רבי יעקב יוסף הכהן מפולנאה, נצר למקובל האלקי מהר"ש מאוסטרופולי, בעל "תוספות יום טוב" ובעל הספה"ק "יסוד יוסף", נולד בין השנים ת"ל-ת"מ לערך לאביו רבי צבי הכהן.

תקופת חייו הראשונה לוטה בערפל, ואך זאת יודעים אנו שהיה גאון עולם, ובתקופה הראשונה כיהן כאב"ד שאריגראד. בהיותו כבן שישים שנה או יותר החל להימשך לחסידות, ע"י הרה"ק רבי יהודה לייב "המוכיח" מפולנאה. הוא דבק בבעש"ט והיה מגדולי תלמידיו.

אנשי עירו התנגדו לדרכו החדשה וגרשוהו מן הרבנות, והבעש"ט נסע להפיס את דעתו. אח"כ התקבל כאב"ד ראשקוב וגם שם סבל מרדיפות, ועבר לנעמירוב. לאחר הסתלקות ה"מוכיח" מפולנאה התקבל כאב"ד פולנאה ועל שמה נקרא. הבעש"ט הק' אמר עליו: כשאעלה לשמים וישאלוני מה פעלתי, אענה: "העמדתי את תלמידי יוסלה!"

לאחר הסתלקות הבעש"ט התמסר להפצת תורתו בכתובים, וספר החסידות הראשון שיצא לאור, הוא ספרו "תולדות יעקב יוסף", עליו התבטאו צדיקי עולם בביטויים נשגבים.

בכ"ד בתשרי שנת תקמ"ד עלה הרה"ק מפולנאה בסערה השמימה ונטמן בפולנאה, סמוך לרעו המוכיח זי"ע.

"עס שטייט נישט" - "עס שטייט נישט"

ה"תולדות יעקב יוסף" מביא מרבו מרן הבעש"ט הק' זיע"א: שמעתי ממורי, ביאור 'גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה' (שבת קכז.) שלפעמים הכנסת אורחים הוא ביטול תורה או סיפורי לשון הרע, מכל מקום גדולה הכנסת אורחים עכ"ל.

בענין זה מסופר על הרה"ק רבי משולם זוסיא מזינקוב זצ"ל נכד הרה"ק בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע, שפעם איקלע בדרך והתארח אצל מאן דהוא, ובאמצע שהייתו שם נכנס פעם הבעה"ב אצלו, והתחיל לדבר עמו עניינים שהיו בגדר לשון הרע ואבק לשון הרע, העיר לו הרה"ק מזינקוב ואמר "עס שטייט נישט" - "עס שטייט נישט" (לא כתוב, לא כתוב). התפלא הבעה"ב מאי קאמר, והסביר לו כוונתו, שהבעש"ט הק' אמר שאף אם האורח מדבר ללשון הרע חייב הבעה"ב להכניסו לביתו, אבל אם המארח מדבר דיבורים אסורים, בודאי שאין שום ענין על האורח להישאר ולהתאכסן אצלו.

מפי הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל

עמך ישראל צריכים פרנסה

הרה"ק **רבי יעקב יוסף מפולנאה** זיע"א, בעל **ה'תולדות יעקב יוסף'**, בצעירותו היה מתנגד לחסידות, ורבינו אור שבעת הימים רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א שם עיניו ברב צעיר זה, כדי להכניסו בברית החסידות.

מסופר שהבעש"ט הקדוש בעצמו בא פעם לביתו של רבי יעקב יוסף בשעה שרבי יעקב יוסף הטיף דברי מוסר לאחד מבני עדתו, ובבא לשפוך לפניו מרי שיחו על מצב הפרנסה, מתוך צער רב וכאב לב, אמר הלה אל הרב: מורי ורבי, מצבי נורא ואיום. אמנם יודע אני שבודאי עוונותי גרמו לזה וכמו שאמרו במשנה (סוף קידושין) 'הרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי'.

הפסיקו רבי יעקב יוסף באמצע דבריו, ואמר לו מתוך שחוק קל מעורב בקורטוב של תרעומת: יש הבדל רב בין דברי המשנה ובין דברי הקובלנה שלך. המשנה מעמידה את הדאגה בעיקר על 'הרעותי את מעשי' ואילו אתה מדגיש בעיקר 'קפחתי את פרנסתי'.

אנחה עמוקה התפרצה מתוך לבו של מסכן עלוב זה, ולבו הרך של הבעש"ט הקדוש שעמד מן הצד ושמע את הדברים התכווץ בקרבו. רחמיו נכמרו על אותו עני מדוכא והוא פנה אל רבי יעקב יוסף ואמר: גם יעקב אבינו העמיד דגש חזק על הפרנסה, כשאמר 'אם יהיה אלקים עמדי וגו' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש והיה ה' לי לאלקים' (בראשית כח, כ). עמך ישראל צריכים פרנסה וצריכים אנו לדרוש בראשונה מאת השם יתברך לתת לכל אדם מישראל לחם לאכול ובגד ללבוש, ואחרי כן לדרוש מאת בני ישראל כי ייטיבו את מעשיהם והיה ה' להם לאלקים. והיה אחרי כן החליט רבי יעקב יוסף לנסוע למזיבוז.

(ספיר ויהלום פר' תזריע ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

העז והחלב

ידוע שהגאון מוילנא היה מבקש שלא יכנסו אנשים לחדרו כדי שלא לבטל אותו מלימוד תורה. הגאון היה מתמיד נפלא והוא ביקש שלא יפריעו לו.

עם זאת היה הגאון מוילנא רגיל להזמין אליו מזמן לזמן את המגיד הידוע מדובנא, ר' יעקב קראנץ, והיה שומע מפיו משל ומליצה, דברי תוכחה ופניני מוסר, ונהנה מאמרי השפר שבפיו.

היה זה ביום שני פרשת וישב של שנת תקנ"א, לפני יותר ממאתיים ושלושים שנה. הגאון מוילנא כתב מכתב דחוף למגיד מדובנא ובו הוא מבקש שימהר לבוא אליו לוילנא להפגש איתו.

מצוה לשמוע דברי חכמים. המגיד מדובנא מיהר למלא את בקשתו של הגאון ויצא אליו לוילנא.

המגיד מגיע לוילנא ודבר ראשון הולך אל ביתו של הגאון.

למרות שהמגיד היה עייף, רעב וצמא, הוא ידע מה העיקר ומה הטפל: אם הגאון הזמין אותו לבוא אליו – הרי שלפני שהולכים לאכסניה צריך לשמוע מה בפיו של הגאון, אולי יש לו בקשה חשובה או משאלה דחופה.

המגיד מדובנא נכנס אל הגאון מוילנא שמאוד שמח לקראתו, הגאון ביקש ממנו לשבת ולהשמיע לו מחידושיו המתוקים מדבש ונופת צופים.

גם בני הבית של הגאון מוילנא באו לשם לשמוע את דבריו הנעימים של המגיד שתמיד היו מתובלים בפרפראות לחכמה, במשלים ובסיפורים יפים.

ביקש המגיד לרמוז לבני ביתו של הגאון שהוא רעב וצמא מאוד, הרי הוא הגיע מדרך ארוכה, ולכן פתח וסיפר סיפור:

מעשה במשפחה עניה ואומללה שמעולם לא היה להם את כל צרכיהם כראוי, רעבים היו למזון וצמאים למשקה.

האבא ניסה תמיד למצוא עבודות מזדמנות כדי להביא כסף לפרנסת בני ביתו, ובקושי רב עלה בידו. הוא חי מהיד לפה. בפרוטות המעטות שהיו לו הוא קנה אוכל לילדיו.

פעם אחת הצליח העני להשיג עבודה טובה שמתן שכרה בצידה: מטבע זהב שלם. זה היה סכום מכובד והעני נאלץ לעבוד קשה בשביל לקבל את המטבע.

החליט העני שהוא לא מבזבז את המטבע על דברים חולפים. הוא לא ישחרר מידיו סכום גדול על קניית אוכל. הוא חייב לעשות עם הכסף משהו יותר משמעותי. דבר בר קיימא. משהו שיישאר לו ועדיף אולי משהו מניב.

נפל לו רעיון נפלא: הוא יקנה עז חולבת, וכך תמיד יהיה חלב טרי ובריא לכל בני המשפחה. כוס חלב עיזים חם היה תמיד עבור הילדים שלו חלום של ממש.

לעתים נדירות מאוד עלה ביד העני להביא לילדיו כוס חלב טרי, וכעת, הוא יקנה עז טובה, וכך: ילדיו יזכו כל בוקר לכוס חלב. מה יותר טוב מזה.

בעיר של העני היה מתקיים פעם בחודש יריד גדול ולשם פנה העני בכדי לרכוש לעצמו את העז. כמובן שהעני ביקש להשיג את המקסימום מהמטבע זהב שיש לו ורק לאחר חקירות ודרישות ובדיקות הוא קנה את העז המהוללת והלך איתה לביתו.

> 'הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת'. ובפרט שחג הסוכות יש בו עניין של הכנסת אורחים, אושפיזין. וכשנותנים צדקה, מבטיח לנו הפסוק אם תקיים: 'וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ', הרי שבכוח זה תזכה לסוכה 'כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ', שתוכל להאסף ולהכנס אל תוך הסוכה שהיא בחינת ענני כבוד ומרמזת על שמותיו של הקב"ה

קשה לתאר את ההתרגשות של כל בני הבית למראה העז החגיגית, ואז נענו כולם ואמרו פה אחד: בוא נראה שזה עובד, נחלוב לכולנו כוס חלב טרי וחם.העני לוקח כד ומנסה לחלוב את העז, וחלב אין.

ואז הם הבינו: הם נפלו לתרגיל עוקץ! המוכר רימה אותם. הוא לקח מהם מטבע זהב תמורת עז חולבת ולא נתן להם עז חולבת. סתם עז שלא מניבה. כמובן שהעני לא הסכים שירמו אותו בגלל שהוא עני.

הוא לא התבלבל. לקח את העז וחזר למוכר ביריד,

מסר חסידי לחג הסוכות

כשהפעם גם כל משפחתו מקיפה אותו והוא החל לזעוק: אדוני, תחזיר לי את כספי! מקח טעות! מכרת לי עז חולבת והעז הזו לא מוציאה טיפת חלב!

המוכר לא התבלבל והוא שאל את העני הקונה: איזה אוכל נתת לעז כשהבאת אותה לביתך? והעני: לי בקושי יש אוכל! מהיכן יהיה לי אוכל לתת לה?! לא נתתי לה כלום! אמר לו המוכר: אם לא נתת לעז אוכל - מניין יהיה לה לתת לך חלב? אם תתנו לעז לאכול – הרי שתראו שהיא אכן נותנת חלב בשפע רב.

מיד הבינו בני הבית אצל הגאון את הרמז העבה שנתן להם המגיד והם ערכו את השולחן לפני המגיד מדובנא במאכל ובמשתה כדי שיהיה לו להשיב את נפשו, ולתת "חלב" בשפע רב...

עד כאן החלק הידוע של הסיפור.

אבל יש לזה המשך, אחרי שהמגיד מדובנא אכל ושתה, הוא השתמש עם המשל הזה עצמו כדי להסביר את הפסוק בספר ישעיה (פרק נח פסוק ג): 'לָמָּה צַמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ עִנִּינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תֵדָע הֵן בְּיוֹם צֹמְכֶם תִּמְצְאוּ חֵפֶץ'.

הפסוק מדבר על הצומות שבני ישראל צמים

והשאלה נשאלת שם: 'לָמָּה צַמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ עִנִּינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תֵדָע' – מה הצלחנו לפעול עם הצומות? למה אנחנו צמנו ואתה הקב"ה לא ראית, כביכול? למה אנחנו עינינו את נפשנו ולא אכלנו ושתינו ואתה הקב"ה כיכול לא יודע מזה?

על השאלה הזו עונה הפסוק עצמו: 'הֵן בְּיוֹם צֹמְכֶם תִּמְצְאוּ חֵפֶץ', הרי אתם כמו אותו עני טיפש שמבקש להוציא חלב מהעז הצמה והרעבה, וגם אתם מבקשים להשיג רווחים מעצם הצום, ובזה אתם טועים:

כדי שיהיה משהו – לא מספיק הצום. צריך דווקא את המעשים הטובים שתעשו. שזה כמו האוכל שתתנו לעז.

מה למשל, ממשיך הפסוק ואומר:

'הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת', תקיים את זה – יש לך הבטחה: 'אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ'.

* * *

אפשר לקשר את הרעיון הזה לעניינא דיומא, ימי חג הסוכות שמגיעים אחרי הצום הגדול, צום יום הכפורים.

וכך אפשר להסביר בעומק את סיום הפסוק שם:

'וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ', שהפסוק מרמז על ימי חג הסוכות, החג שמגיע תיכף אחרי יום הכיפורים. כבוד ה' מרמז על סוכה, הרי סוכה זה ענני כבוד, וסוכה, כידוע עולה בגימטריא 91, ובספר הזוהר הקדוש גילו לנו שסוכה היא בגימטריא שני שמותיו של הקב"ה: הויה ואדנות.

אם כן, כבוד ה' זה סוכה!

עוד יש לדעת שרבינו הבני יששכר מביא בשם רבינו הקדוש האריז"ל שבערב סוכות יש להרבות במצות צדקה. וידוע שהרבה צדיקים היו מפזרים כסף לרוב כצדקה בערב סוכות.

ויש לומר שהסיבה שיש לתת צדקה לפני חג הסוכות, היא בגלל שאנחנו אחרי יום הכיפורים, והכוח של הצום הוא דווקא אם אכן מרבים אחרי זה במצוות.

עוד יש לדעת שרבינו הבני יששכר מביא בשם רבינו הקדוש האריז"ל שבערב סוכות יש להרבות במצות צדקה. וידוע שהרבה צדיקים היו מפזרים כסף לרוב כצדקה בערב סוכות.

ויש לומר שהסיבה שיש לתת צדקה לפני חג הסוכות, היא בגלל שאנחנו אחרי יום הכיפורים, והכוח של הצום הוא דווקא אם אכן מרבים אחרי זה במצוות.

'הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת'. ובפרט שחג הסוכות יש בו עניין של הכנסת אורחים, אושפיזין. וכשנותנים צדקה, מבטיח לנו הפסוק אם תקיים: 'וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ', הרי שבכוח זה תזכה לסוכה 'כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ', שתוכל להאסף ולהכנס אל תוך הסוכה שהיא בחינת ענני כבוד ומרמזת על שמותיו של הקב"ה.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

נוצץ ונעימה: שוקי קנר

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

מילין יקידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִילְתָא חַדְתָא

חַדְתָא דְאוֹרַיְיתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

ברכת משה רבינו לישראל בכח התורה

וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹקִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ (לג א).

ברכתו של משה רבינו ע"ה לבני ישראל היתה בזכות התורה הקדושה שנתן להם לישראל, וכן מבואר במדרש (ב"ר ק יב) שנאמרו ברכותיו של משה בלשון 'זאת' 'וזאת הברכה', לרמז שהם באים בזכות התורה שנאמר בה (לעיל ד מד) 'וזאת התורה'. ורמז נוסף הובא **בבעל הטורים** 'וזאת הברכה' בגימטריא 'זו היא התורה', כי בזכות התורה בירך אותם משה. וכן יש להוסיף רמז בפסוק (לעיל לב מז) 'ובדבר הזה תאריכו ימים על האדמה' 'בדבר הזה' עם התיבות בגימטריא 'ברכה', כי כל הברכה היא בכח דברי תורה.

משה רבינו נתן כח לכל ישראל להיות קדושים בבחינת איש האלקים

שמעתי **ממו"ר אבי ע"ה** ביאור על הפסוק (ויקרא יט ב) 'קדושים תהיו', שלכאורה היה צריך לומר 'היו קדושים' שהרי זה ציווי. אך הוא הדבר שבאה תורה ללמדנו כי הקב"ה אומר שאתם תהיו קדושים בכל מקרה, דהיינו, לא רק ציווי מונח כאן, אלא הוראת העתיד שכך יהיה. הרי זה כמו 'רבי' המברך את תלמידיו 'ברוכים תהיו', כך כביכול הקב"ה פונה אלינו ואומר לנו 'אני מברך אתכם שתהיו קדושים'. וכן כתוב בברכת משה רבינו לבני ישראל **וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים את בני ישראל**, וביארו צדיקים ע"ה, שזאת היא הברכה שבירך משה רבינו את ישראל - שיהיו 'איש האלקים' כמותו שיתעלו אף הם להיות קדושים ומזוככים כאיש האלקים הדבוק ביוצרו בכל רגע ורגע.

כך כתב בדגל מחנה אפרים (בראשית ד"ה עוד י"ל בראשית): על דרך שאמרתי על פסוק (שמות יט ג) 'ומשה עלה אל האלקים', היינו שכל עליותיו של משה היה רק שיהיה בחינת 'אלקים' והיינו על ידי הזדככות חומרו ונעשה כולו צורה שהוא חיות אור אלקים, על זה הדרך יש לומר גם כן שמרמז הפסוק 'וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים', היינו זה הברכה שבירך משה לישראל שיוכלו לעשות מן איש שהוא מורה על חומר שנברא מאין ליש שיתהווה בחינת אלקים שהוא צורה ואור אלקים, והיינו שישתוו למדריגתו העליונה לזכך חומרם שיתהוה כולו אור בחינת אלקים.

איש האלקים - שיהיה בכוחם לבטל הדינים

משה רבינו ע"ה קודם פטירתו השאיר כוחו עבור כל אדם מישראל, שיגיע למעלת איש האלקים שמדרגה זו היא מדרגת הצדיק שיש בו כוח להמתיק את הדינים, וכידוע 'אלקים' לשון דין, ו'איש האלקים' הוא השולט בדינים, ובכוח הצדיק לשלוט במידת הדין ולהעבירה מבני ישראל ולהשרותה על הגוים, ועל ידי כן מתקיים 'עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים. וזהו שנאמר בברכתו **וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים את בני ישראל**, זו היתה ברכתו

המשך בעמוד הבא

שכל אחד מבני ישראל יהיה בבחינת **איש האלקים** השולט על בחינת הדין ומהפכה לרחמים.

פטירת משה רבינו כחוקה בלי טעם

וימת שם משה עבד ה' וגו'. ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה (לד ה-ו).

זכה משה רבינו ע"ה למדרגה גדולה ומעולה שלא זכה לה שום ילוד אשה, ובעודו בחייו בעולם הזה היה מדבר עם הקב"ה כדבר איש אל רעהו, וזו מדרגה גבוהה שלא זכה לה שום נביא בלעדיו. שאר בני אדם אין זוכים לראות פני השכינה כי אם בשעת הסתלקותם מהעולם, וזהו טעם מעולה לגזירת המיתה על כל באי עולם, כדי שלכל הפחות יזכו לראיית השכינה עובר למיתתם, אבל אצל משה רבינו ע"ה אין טעם ומיתה שנגזרה עליו, כי כבר בעודו בחיים היה זוכה ל'ומראה ולא בחידות ותמונת ה' יביט' (במדבר יב ח), וכל דבריו היו נדמים לשומעים אותם כאילו הם כתובים ממש בתורה, ולא היתה בו שום תוספת מעלה בשעת מיתתו, ולכן היתה מיתתו כגזירה שאין בה טעם.

ולכן נאמר בו **וימת שם משה עבד ה' בארץ מואב על פי ה'**, שהיתה מיתתו על פי ה' כגזירה וחוקה שאין לה טעם אלא בדבר ה', 'ולא ידע איש את קבורתו', שגם הטעם למיתה ולקבורה שלו לא נודע לשום אדם אלא היה הכל בדבר ה'.

גודל הצער בהסתלקות האבא

ויתמו ימי בכי אבל משה (לד ח).

הבדל גדול יש בין פטירתו של רב לבין פטירתו של אב, כי לכל רב יש מחליף העומד למלא את מקומו, ועד שלא יסתלק הרב הראשון כבר יעמוד תלמידו העתיד למלא את מקומו, כמו שדרשו חז"ל (קידושין עב:) על הפסוק (קהלת א ה) 'וזרח השמש ובא השמש', עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי, אבל אבא שמסתלק אין לבניו מחליף שימלא בעבורם את מקומו, וזהו שאצל משה רבינו נאמר **ויתמו ימי בכי אבל משה**, שלאחר ימי האבל הסתיימו ימי הבכי וכבר עמד לו מחליף מתלמידיו, אבל בפטירתו של יעקב אבינו נאמר (בראשית נ ד) 'ויעברו ימי בכיתו', שלא הסתיימו ימי בכייתו אלא רק עברו למועד אחר, כי אחר פטירתו של אבא אין האבל מסתיים אלא הוא ממשיך גם לאחר זמן.

מילתא דפליאה

משה רבינו מת רק בעולם הזה אבל חי במקום אחר קדוש ועליון

וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד ה' (לד ה).

גדולה מעלת הצדיקים שזוכים לחיים אמיתיים וגם במיתתם הם נקראים חיים, כמו שכתב **האור החיים הקדוש** (בראשית כג ב): כי הצדיקים הגם שימותו הגוף אינו מושלל מהחיים, כי צדיקים במיתתם קרויים חיים וכו', כי בהיותם בעולם הזה מהפכים בחינת החומר שביסודות לבחינת הרוחניות הקדוש שבנפש, באמצעות מעשים טובים והפלגת התורה שמשתדלים בעולם הזה וכו', שבאמצעות דביקות האדם בקונו יתהפכו היסודות כולם ליסוד האש, ויסוד האש ליסוד אש הנשמה.

וזה הנאמר בבניהו בן יהוידע (שמואל ב' כג כ) 'בן איש חי', וכן הנאמר כאן במשה רבינו **וימת שם** שרק שם היתה בו בחינת מיתה אבל באמת עודנו בחיים כמו מקודם, ועודנו עומד ומשמש לפני ה', כמו שאמרו חז"ל (סוטה יג:) לא מת משה, כתיב הכא וימת שם, וכתיב התם (שמות לד כח) 'ויהי שם עם ה'', מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש. וכמו שפירש **באור החיים, וימת שם**, פירוש שם לבד הוא שמת, אבל הוא חי במקום אחר קדוש ועליון על פי ה'.

וגם בהיות הצדיקים בשמים הם ממשיכים לעבוד את ה', ואין להם מנוחה גם בעולם הבא אלא הולכים ומתעלים ממדרגה למדרגה כמו בעודם בחיים, והם מוסיפים לעמוד ולהתפלל לשלומם וישועתם של ישראל בכל הזמנים, וכל קיומם של ישראל בעולם הזה מכוח תפילת הצדיקים שבעולם העליון.

ירושת התורה בבני ישראל בכל הדורות

מצות תלמוד תורה לכל אדם בכל מצב

תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב (לג ד). **ברמב"ם** (תלמוד תורה פ"א ה"ח) נפסק להלכה שכל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין זקן גדול שתשש כוחו, אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר (יהושע א ח) 'והגית בו יומם ולילה'. ומזה שנקט הרמב"ם בלשון 'חייב' נלמד שצריך לקיים הדבר עד כדי מסירות נפש, שכן לשון חייב' בדברי חז"ל משמעותו חיוב עד כדי מסרות נפש [לשון חייב' בדברי חז"ל משמע חיוב עד כדי מסרות נפש, וכמו שהיה בעל הדברי חיים ע"ה רגיל לומר בשם זקנו החכם צבי ע"ה, וכן היה אומר לענין החיוב להשתכר בפורים שהוא אפילו במסירות נפש. וכן כתב בשדי חמד (מערכת ח כלל צב ד"ה ובמה שתמהתי) בשם הגר"א ע"ה שהיה משתכר בפורים כפשוטו עד כדי סכנה ממש, כי מיחייב איניש וכו' וחייב כמו מתחייב בנפשו].

הטעם שמחויבים בתלמוד תורה אפילו במסירות נפש, ולא אומרים את הכלל של 'אנוס רחמנא פטריה' (נדרים כז.), כי סיבת בריאת העולם אינה אלא בשביל התורה ובשביל ישראל, ואין לתורה קיום אלא במי שממית עצמו עליהם, לפיכך כל איש ישראל חייב למסור נפשו על קביעות עתים לתורה, כי דוקא מתוך מסירות נפש תתקיים התורה בקרבו ויהיה בכך קיום לעולם כולו. וכפי מה שמוסר נפשו על התורה כך היא מתקיימת בידו, ועל דרך שאמרו חז"ל כל מצוה שמסרו ישראל עצמן למיתה עליה עדיין מוחזקת היא בידם, ודבר זה ללמד על הכלל כולו יצא, שכפי קיום כל מצוות התורה כך יהיה להם קיום בנפש האדם.

כתר תורה מונח ועומד לכל ישראל

ועתה תחזה מדברים אלו שלכל אדם מישראל בכל גיל ובכל מצב ובכל מקום יש את היכולת לעסוק בתורה, ואין אחד אשר יוכל לומר על עצמו שאינו יכול ללמוד ולעסוק בתורה. והן הן הדברים שכתבה תורתנו **תורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב** וכפי שכתב **הרמב"ם** שם (פ"ג ה"א), בשלשה כתרים נכתרו ישראל, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, כתר כהונה זכה בו אהרן, שנאמר (במדבר כה יג) 'והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם', כתר מלכות זכה בו דוד, שנאמר (תהלים פט לז) 'זרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש נגדי', כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, שנאמר **תורה ציוה לנו משה מורשה קהלת יעקב**, כל מי שירצה יבוא ויטול. שמא תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר תורה, הרי הוא אומר (משלי ח טו-טז) 'בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק, בי שרים ישורו', הא למדת שכתר תורה גדול משניהם.

כתר תורה מונח לכל ישראל מחמת חשיבותו על שאר הכתרים

ויש להבין, מה ההוא אמינא לומר שמלכות וכהונה גדולים מתורה, והלא אפילו תינוקות של בית רבן יודעים דברי המשנה (פאה פ"א מ"א) 'ותלמוד תורה כנגד כולם', ואף **הרמב"ם** עצמו מביאו בסמוך (שם ה"ג), אין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה כנגד כל המצוות כולן. וכן גם מסדר הדברים ניכרת מעלת כתר תורה, שכן הקדים בדבריו כתר תורה קודם כתר כהונה וכתר מלכות, ומוכח שכתר תורה חשוב מכולם.

המשך בעמוד הבא

ובפשוטו נראה לבאר, שמכך שכתר תורה הופקר לכל הרוצה לקחתו, בעוד שכתר כהונה וכתר מלכות מיועדים למיוחסים בלבד, היה מקום לטעות ולומר שכתר תורה מופקר לכל מכיון שהוא פחות בחשיבותו משאר הכתרים, ולכן הוצרך להביא הפסוק 'בי מלכים ימלוכו', לומר שכל עצמם של כתר כהונה וכתר מלכות אינם אלא מכוחה של תורה. ולא זו בלבד אלא שהתורה עצמה אין יד הכל שולטת בה, כי היא שמורה רק לבני ישראל עם קרובו, כמו שנאמר קודם מתן תורה (שמות יט ו) 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש', שהתורה נתונה במתנה רק לבני ישראל שכל הרוצה מישראל יכול לבוא וליטול את כתר התורה, וכתר התורה גדול מכתר כהונה ומלכות הבאים מכח כתר התורה הקדושה, אם כן ברור הוא שאין הסיבה שכתר תורה נמוך משניהם אלא להיפך, כי רק מחמת גודל מעלתו רצה הקדוש ברוך הוא שכל אחד מישראל יוכל לבוא וליטלו.

'ראשו כתם פז קווצותיו תלתלים' - רמז לגדלותו של כתר התורה

ורמז נאה הביא **מרן עטרת ראשנו ע"ה הי"ד** בספרו **שכל טוב** (דרוש שלשה כתרים הם) בדברי שלמה המלך ע"ה (שיה"ש ה יא) 'ראשו כתם פז קווצותיו תלתלים שחורות כעורב', 'כתם' ראשי תיבות כ'הונה ת'ורה מ'לכות, 'ראשו' היינו הראשון והמובחר והמעולה מבין שלשה הכתרים הוא כתר תורה הנקרא 'פז', אבל 'קווצותיו' דהיינו שתי הקצוות של 'כתם' - 'כ-ם' שהם כתרי כהונה ומלכות, הרי הם בבחינת 'תלתלים', שכל אחד מהם תלוי ועומד רק לזרעו אחריו, אשר לא כן בכתר תורה שכל ישראל שוין בה. וגדולה היא מן הכהונה ומלכות שכל אחד יכול לזכות בה, ובתנאי שיקיים בעצמו 'שחורות כעורב' כמו שדרשו רבותינו ז"ל (עירובין כב.) במי אתה מוצאן, במי שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש וכו', במי שמשחיר פניו עליהן כעורב וכו', במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב.

גם כשמסיים את התורה ידמה בנפשו כמי שעומד באמצעה

וּלְכֹל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכֹל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל (לד, יב).

בגמרא אמרו (מנחות ל.) שצריך לסיים את 'לעיני כל ישראל' שבסוף התורה באמצע שיטה דווקא, וכתב **במגלה עמוקות** (אופן ט) שהוא רמז לאדם שעדיין לא זכה לסיים את התורה כי אין חקר לעומקה.

והנה אמרו בגמרא (תמורה טז.) שמשה רבינו אמר לפני פטירתו ליהושע בן נון שישאל אותו כל ספיקותיו בהלכה, ואמר לו יהושע שאין לו מה לשאול ממנו כי מעולם לא זה ידו מתחת ידו. וכתב **באגרא דפרקא** (אות שנח) לפרש לפי זה את הכתוב (דברים לא, ז) **ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ**, שציוה אותו להתחזק בענין זה להוסיף וללמוד, ולא יטעה לומר כאילו כבר שימש את רבו כל צרכו.

והוסיף רמז לכך מדברי המסורה, שהתיבות 'לעיני כל ישראל' כתובות ב' פעמים בתורה, פעם אחת בדברי משה ליהושע בן נון כנ"ל, ופעם נוספת בסיום התורה (שם לד יב). ויש לומר שזו כוונת המסורה, שמשה רבינו אמר ליהושע שיתבונן ב'לעיני כל ישראל' שבסיום התורה, לרמז לו שלא יחשוב שאין לו עוד מה ללמוד ממנו, אלא תמיד יהיה בעיניו כמי שאוחז עדיין באמצע הלימוד, כמו שהתורה עצמה אין לה חקר וסוף, וכנ"ל שאין מסיימים את כתיבתה אלא באמצע שיטה. ויש להוסיף עוד על דבריו, שהתורה מסיימת באות למ"ד לשון לימוד, לרמז לאדם שגם בסיימו את התורה יוסיף ללמוד וללמד, וכמאמר הכתוב (יהושע א ח) 'והגית בו יומם ולילה', שהרי לא נברא הלילה כי אם ללימוד התורה או לשינה (עירובין סה.)

קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד

תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב (לג ד).

מבואר בזוהר הקדוש (אחרי עג.) שהקב"ה והתורה וישראל אחד הם, ונראה מזה שכפי התקשרות בני ישראל בתורה הקדושה כך נתחזק הקשר בינם לקדוש ברוך הוא, וכך מבואר במדרש (שמו"ר לג א) כביכול הקדוש ברוך הוא נמכר לישראל עם התורה, ולכן בכל מקום שעוסקים בתורה יש השראת השכינה, ועל העוסק בתורה נאמר (הושע יא ט) 'בקרבך קדוש', ובני ישראל בעצמם הם בבחינת 'היכל ה' המה' (ירמיה ז ד), ומתקיים בהם 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' (שמות כה ח), ועליהם נאמר (לעיל לב ט) 'כי חלק ה' עמו', וגם על ידי זה זוכה להיות נקרא בן למקום.

חיבור בני ישראל אל התורה בבחי' מאורסה

החיבור הנעשה בין ישראל להקדוש ברוך הוא על ידי התורה הוא כעין יחוד חתן וכלה, כמו שדרשו חז"ל (פסחים מט:) על פסוק זה 'תורה ציוה לנו משה מורשה', אל תקרי מורשה אלא מאורסה, והדימוי לאירוסין כי היא שמחה חדשה ביחוד חתן וכלה שעדיין לא נזדווגו מעולם, וכן תמיד צריך האדם ללמוד תורה בשמחה ובהתחדשות כאילו היום ניתנה, ועל ידי זה מייחד את עצמו עם הקב"ה בכל יום ביחוד חדש, שהרי הקדוש ברוך הוא מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ובכלל החידוש הזה מחדש הקב"ה גם את התורה בכל יום, כי התורה נקראת 'מעשה בראשית' שעל ידה נבראו כל העולמות, והקדוש ברוך הוא מחדש הלכות בכל יום, ונמצא שאין לך יום שהוא דומה לחבירו ובכל יום הוא התדבקות והתקרבות בתורה חדשה, ויחוד של היום עדיין לא היה מעולם, ומי שלומד תורה כך הוא תמיד בבחינת 'מאורסה'.

בחי' ירושה ובחי' מאורסה - ההבדל ביניהם

בעצם ההבדל בין מורשה למאורסה, מבאר **בשפת אמת** (נשא תרל"ז ד"ה באבות) שהגם שהתורה ניתנה לכלל ישראל, אמנם יש שני ענינים בתורה, האחד שעל ידי היגיעה יכול כל אחד מישראל למצוא בתורה לפי השגתו, והוא בחינת 'מאורסה' ההתקרבות שבא על ידי פעולות האדם ויגיעתו בתורה, ועל הבחינה הזאת נאמר (אבות פ"ב מי"ב) 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך'. אך יש עוד סגולה בתורה והיא שישיגו חכמים ראשי הדורות מה שאי אפשר להשיג על פי שכל אנושי, וזהו בחינת 'מורשה' שניתן לנו מסיני בלי יגיעה כמו נחלה שאין לה הפסק (ר"ה יב:), אבל לכללות ישראל נאמר 'מורשה קהלת יעקב', ואף על פי כן על ידי שזוכה האדם להכניס עצמו תוך כלל ישראל, הוא זוכה לחלק הירושה גם כן.

כל יהודי מחבר ספר ממעשי ימי חייו

והנה בבחינת 'מאורסה' תואמים הדברים שנאמרו בספרן של צדיקים כי כל יהודי כותב במעשיו ספר תורה, כמו שנרמז בדברי המדרש (ב"ר כד ז) 'זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלקים אדם' וגו' (בראשית ה א), בן עזאי אומר זה כלל גדול בתורה, שלכאורה יש להבין איזה כלל גדול בתורה טמון בפסוק זה. אך כתוב בתהלים (מ ח-ט) 'אז אמרתי, הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי, לעשות רצונך אלהי חפצתי, ותורתך בתוך מעי', וכוונת דוד המלך ע"ה לומר שכל איש ישראל במשך ימי חייו מחבר ספר, שתחילת הספר היא יום לידתו בעולם הזה וסיום הספר הוא יום פטירתו, וכל יום ויום מימי חייו הוא עוד דף בספרו שבו חורט האדם את מעשיו, ועם הספר הזה באים לפני כסא הכבוד אחר פטירתו, ועל זה אמר 'הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי', וזהו 'זה ספר תולדות אדם', ועל זה אמר בן עזאי זה כלל גדול בתורה, שצריך כל איש ישראל לזכור תמיד כי כל מעשיו ותולדותיו נכתבים על הספר.

דוד המלך ע"ה תיקן והביא עמו כל ימיו בשלמות

המשך בעמוד הבא

בגלל שהחשיב דוד מלך ישראל עבודת כל יום ויום בנפרד, לכן היתה שאיפתו במשך כל ימי חייו למלאות את הימים בשלימות בתורה ומצוות ומעשים טובים, כמו שממשיך ואומר (שם) 'לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי', ומטעם זה היה חשוב לו לדעת קצו ומדת ימיו כפי שביקש (שם לט ה) 'הודיעני ה' קיצי, ומדת ימי מה היא', שהכפל לשון מורה על רצונו לדעת מתי יהיה 'קץ' חייו, ובנוסף לזה רצה לדעת מידת ימיו המדויקת בכדי לדעת כמה מוטל עליו לעשות ולהשלים מדי יום ביומו, ואכן העיד הכתוב (מלכים א' א א) 'והמלך דוד זקן בא בימים', שמילא את דפי ספרו בתורה ומצוות וקיום רצון השם יתברך, והשלים את כל ימי חייו ותכליתו בעולם הזה בשלימות, וכדרך שפירש **בזוהר** על הפסוק (בראשית כד א) 'ואברהם זקן בא בימים', שבא יחד עם כל ימיו, והביא איתו את כל הימים בשלימות מלאים במעשים טובים ולא החסיר אפילו יום אחד, וכך צריך כל אדם לשאוף ולמלאות ימי חייו בשלימות, ואז יוכל לבוא לעולם העליון ובידו ספר ימי חייו עם דפים מלאים במצוות ומעשים טובים.

עבודה מיוחדת לכל יום ויום

והנה, העובד ה' יתברך בהתחדשות בכל יום בבחינת 'מאורסה' הנ"ל הרי הוא נמצא תמיד בהתחדשות, ומיום ליום עולה ממדרגה למדרגה ומייחד יחוד חדש בכל יום בעבודתו, וכנגדו גם הקדוש ברוך הוא מקיים מה שכתוב (תהלים מב ט) 'יומם יצוה ה' חסדו', ומשפיע בכל יום ביומו כל בחינת שפע וברכה וחיות לכל העולמות, ועל זה נאמר (שם סח כ) 'ברוך ה' יום יום', ואמרו חז"ל (ברכות מ.) כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו, והכוונה כמו שפירשו בספרים הקדושים להמשיך בכל יום הברכות וההשפעות המיוחדים לאותו היום, כי כל יום ויום יש לו צינור מיוחד והשפעה מיוחדת, ובכל יום מתחדשת העבודה מיום אתמול כי יעבור, כי בכל יום מתלקטים ומתעלים בירורין חדשים וניצוצות קדושה אחרים, בירורין שלא נתבררו ביום אתמול ולא יתבררו ביום מחר.

הימים עצמם מתפארים שניצלו אותם כראוי

כשממלא האדם את דפי ספרו ומנצל את ימיו בשלימות כראוי, מתקיים בו הכתוב (תהלים יט ג) 'יום ליום יביע אומר', 'אומר' מלשון התפארות, כמו שביאר **המגיד רבי דב בער ממעזריטש ע"ה** שהימים עצמם שמחים בזה שניצלו אותם כראוי, ויום אחד מתפאר ליום השני בכשרון פעולתם של הצדיקים, לומר כך וכך עבדו בי מצוות ומעשים טובים ונתנו בי הארה מעולם העליון, וכך נרמז בפסוק (דה"י א' טז כג) 'בשרו מיום אל יום ישועתו', שכל יום מבשר לחבירו את ישועתו שניצל כראוי ושקיבל את ההשפעות המיוחדים אליו, ועל ימים אלו המלאים במצוות ומעשים טובים כראוי יאמר 'זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו' (תהלים קיח כד).

הנפרד מחבירו יאמר לו 'לך לשלום'

זהו תכלית האדם בעולם הזה למלאות את הימים, ולהוסיף בשלימות נפשו ונשמתו ככל יכולתו בעבדו את השם יתברך יום אחר יום, כמבואר בגמרא (ברכות סד.) שהנפרד מן חבירו אל יאמר לו 'לך בשלום' אלא 'לך לשלום', מה שאין כן לנפטר אומרים 'לך בשלום', כי 'שלום' הכוונה לשלימות, והרי אדם חי תמיד יכול להוסיף עוד שלימות, ולפיכך אומרים לו 'לך לשלום' שיוסיף לעצמו עוד שלימות, אמנם לנפטר אומרים 'לך בשלום' עם השלימות שזכה להשיג בימי חייו.

ואולי זהו הרמז במה שנוהגים העולם כשחוזרים מללוות את המת, שאינם הולכים באותו דרך שהלכו בהלוויית המת, שיבין האדם שלא ימשיך בדרכיו שהתנהג בהם עד הפטירה של הנפטר וחס ושלום שאז יקוים 'הצדיק אבד ואין איש שם על לב' (ישעיה נז א), אלא יתעורר מן הפטירה וישנה אורחותיו ויחזור להתנהג בדרכים טובים, ויוסיף בשלימות נפשו על ידי ניצול הימים כראוי.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לצטט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

בס"ד

ונזכה לראות בנין בית המקדש בתפארתו

מכון אור לישרים - ירושלים - עזיזה
עוז והדר
ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים